అనురాగం - ఆత్మహత్య

మనసు సంధ్యాకాశం - ఏక్షణంలో రంగులు ఎలామార్చుకుంటుందో ఏబాహ్యశక్తీ నిర్ణయించలేదు. చేసేపనుల మంచిచెడ్డల్ని, సవ్యాపసవ్యాలను క్షణానికోరకంగా సమర్థిస్తుంది. అనుభవంమీద నిజంతెలుసుకోమని ప్రోత్సహించి, చీకట్లోకి విసిరివేస్తుంది. కళ్లు మూతలుపడి, మెదడు మొద్దుబారాకకాని ఈనిజం తెలిసిరాదు. తెలిసిన తరువాత చేసేదేమీ వుండదు కనక తత్త్వచింతనలోకి దిగిపోవాలి.

రాధ అద్దంముందు నిలబడి 'ఎందుకు? ఏమిటి? ఎవరికోసం?' అన్న ప్రశ్నలకు సమాధానమివ్వలేక అజ్ఞాతంలో దాక్కున్న సౌందర్యాన్ని 'ఓ కొత్తమార్గంవెంట వెడదాం - రమ్మం'టుంది. అది వెయ్యిగులాబీపువ్వుల్లా వికసించి, పరిమళాన్ని వెదజల్లి, అనురాగాన్నీ, ఆశల్ని రేకెత్తించి సుషుప్తిలో మునిగిపోవాలనుకుంటోంది. ఈ మహాప్రవాహం తన అదుపుదాటింది. స్వర్గంలో ఆవులించి, వెన్నెట్లో నిద్రపోయి, చల్లటి నీటితుంపరలమధ్య మేల్కొన్న ఆ సౌందర్యం వన్నెలు దిద్దుకుంది. నగిషీలు గీసింది.

తన అందం ఓజీవానికి ఆకృతినిస్తోంది!... గర్వించదగ్గ విషయం! మనసులో ఉదయమైన ఈ కోర్కెలను బలవంతాన అణచివుంచి ఆచరణలో పెట్టాలి. ఎవరికన్నా తెలిస్తే విమర్శిస్తారు. సలహాలిస్తారు.

'అమ్మాయ్! ఎక్కడికో బయలుదేరినట్టున్నావ్! అంత అవసరంకాకపోతే మానేయకూడదూ?... వర్షం వచ్చేట్టుగా వుంది'.

నాన్నమాటల్లో కాఠిన్యంలేదు.

'కాలేజీలెక్చరర్లు ఒకావిడయింటో టీపార్టీ వుంది. రమ్మని మరీ మరీ చెప్పింది. వెళ్లక తప్పదు' అని నసిగింది.

'అలాగా!... వాళ్లందర్నీ కలుసుకోవాలని ఎంతోకాలంనుంచి అనుకుంటున్నా, అవకాశం కలిసి రావటం లేదు - నీలాగే తతిమ్మావాళ్లందరూ వస్తారు. నేనూ వస్తాను'.

రాధ గుండెలో రాయిపడింది. ఒక్కక్షణంలో వెయ్యి సూర్యులుదయించినట్టు ముచ్చెమటలు పోశాయి. అమ్మో!... నాన్నవస్తే తనపథకం తల్లకిందులవుతుంది.

ఏమనుకున్నారో యేమో నాన్న ఫక్కున నవ్వారు.

'నీ స్వేచ్ఛకు అడ్డురానులే!... ఊరికే అన్నాను- వెళ్లేటప్పుడు కారులో వెళ్ళు - నడచి వెళ్లకు - మధ్యలో వర్షంపట్టుకుంటే చిక్కు. డ్రైవరుతో చెప్పి వస్తాను' అని బయటకు వెళ్లారు. రాధ గట్టిగా నిట్టూర్చి పుస్తకంలో దాచివుంచిన వుత్తరంతీసి మరోసారి - కాదు - పదోసారి చదువుకుంది.

'మైడియర్ రవణా!

మనం కలుసుకుని చాలాకాలమైంది. ఎన్నోసార్లు జీవితపు విలువల్నిగురించి చర్చించుకున్నాం. మన అభిప్రాయాలు ఎప్పుడూ ఎదురెదురుగా పరుగెత్తాయి. ఈనాడు నిజం తెలుసుకున్నాను మిత్రమా!... జీవితానికి భవిష్యత్తు, వర్తమానం లేవు. గడచిన సంఘటనలమీద నిర్మితమవుతుంది. నిరాశ - ఆశాభంగం - అహంభావం - చీకటిలో గొంతుకోయటం - వీటిని కరిగించి పోతపోస్తే జీవితం తయారవుతుంది. ఆశలు - ఆశయాలు - వెలుగు - అనురాగం - ఇవన్నీ విలువలేని ఆభరణాలు. వాటితో జీవితాన్ని అలంకరించటానికి ప్రయత్నిస్తాం - ఒక్క అంగుళం దూరంలోవుండగా ఏదోశక్తి నీచేతుల్లో జీవాన్ని లాగివేస్తుంది. ఆభరణం కిందపడి ముక్కలవుతుంది. మళ్లీ ఆముక్కల్ని ఏరి అతికి అలంకరించే ప్రయత్నంలో పడతాం. సూక్ష్మంగాఆలోచిస్తే ఇదేబతుకు ఈనిజం తెలుసుకోటానికి ఎదురుగాలులతో పోరాడి, చిక్కి, శల్యమై, కృశించిపోవాలి. అప్పుడు తెలిస్తేమాత్రం ఏంలాభం? నిరాశలో సమాధి చేయవచ్చు - కనుక ఆలోచించి ఓ నిర్ణయానికి వచ్చాను. విన్నాక జడుసుకోకు - ఇదే నా చివరి పలకరింపు - మరి మనం కలుసుకోం - ఒక్క నెలరోజులు దాటాక భూమికీ, నాకూ బంధంవుండదు. అంగారకగ్రహంలో రహస్యాలు కనుక్కుంటాను. వృథాగానన్ను ముక్తిమార్గంవైపు పోనీయక అడ్డుపడకు-'

ప్రతిమాటా గుండెను చీల్చివేసింది. ఇలాంటివ్యక్తులు అద్దంలో తమ ప్రతిబింబం చూసుకుని 'అబ్బే! ఇది నాముఖంకాదు' అంటారు. 'కాదయ్యా! ఈముఖం అచ్చంగా నీదే!' అంటే 'రుజువు చూపించు' అంటారుగామోలు! రాధ ఆలోచనలు కొన్నిగంటలు వెనక్కి పరుగెత్తాయి.

ఇంగ్లీషులెక్చరరు సెలవుపెడితే ఆక్లాసుకు తను వెళ్లవలసివచ్చింది. విద్యార్థుల్ని ఎదుర్కోటమెలాగన్న భయంతో క్లాసులో అడుగుపెట్టింది. వెంటనే వెనకబెంచీలనుండి అస్త్రాలు దూసుకువచ్చాయి.

'బ్యూటీ పర్సొనిఫైడ్!'

'క్రీమ్ ఆఫ్ సొసైటీ!'

'కాదు... హెలెన్ ఆఫ్ ట్రాయ్ - మనవారితో పోలిస్తే రంభ, ఊర్వశి, మేనక...'

రాధ ఏడవలేక నవ్వుకుంది. అయినా వాళ్లను నిందించి ప్రయోజనం లేదు. తను అందంగా వుండబట్టి మందబుద్ధులు చురుకుగా పనిచేస్తున్నాయి. ఆగంట కాలం ఎలాగో గడిపేసి తిరిగివస్తుంటే, టేబిలుమీదున్న పుస్తకం కనపడింది - ప్రపంచచరిత్ర అది - కవరుమీద మూర్తిపేరుంది. క్రిందటి పీరియడు హిస్టరీకనక వచ్చి మర్చిపోయుంటాడు. తిరిగిచ్చేద్దామని పుస్తకం తీసుకుని బయటకు వచ్చింది. 'నన్ను మర్చిపోకుసుమా!' అన్నట్టు ఆవుత్తరం జారిపడింది. రహస్యాల్ని శోధించటం స్త్రీల సహజగుణం - తమవల్ల కాకపోతే మగవాణ్ణి కనుక్కోమని పీక్కుతింటారు. అతను, పాపం శ్రమపడి తెలుసుకుంటాడు. 'సరే! ఇంక నీఅవసరం లేదు - వెళ్ళు' అంటారు. అది మూర్తి తనమిత్రుడు రవణకు రాసిన వుత్తరం - నెలరోజుల్లో అతను ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడని దాని తాత్పర్యం.

రాధ నెమ్మదిగా అడుగులువేస్తూ 'స్టాఫ్‌రూం చేరుకుంది. కిటికీదగ్గర నిలబడిచూస్తే మూర్తి కనిపించాడు. అతను వేసే ప్రతి అడుగులోనూ మృత్యువు తాలూకు నీడలు కనిపించాయి. కంటికెదురుగా కనిపించే వస్తువును గురించైనా సరే - అవసరం వస్తేనే కాని ఆలోచించం. అతను సరిగ్గా తల దువ్వుకోడు. చక్కటిదుస్తులు వేసుకుని టిప్‌టాప్‌గా కాలేజీకి రాడు. ఒంటరిగా, దూరంగా వుంటాడేకాని కలుపుగోలుతనం అతనికితెలియదు. అలా అతనెందుకున్నాడని ఎవరూ ఆలోచించలేదు. ఈవుత్తరం రహస్యమందిరపు తాళంచెవి అందిచ్చి, లోపల ఏముందో పరీక్ష చేసుకోమంది. ఇంతకూ అతనికాకోర్కె ఎందుక్కలిగింది? ఆత్మను చంపుకోవాలన్న అభిప్రాయం ఏదోలోపం ఉంటేనేకాని కలుగదు. అతనికి ఏంతక్కువ.

విద్యార్థులందరూ గౌరవిస్తారు. ఏవిషయంమీదైనా సరే, అనర్గళంగా ఉపన్యసిస్తాడని వినికిడి. పెద్ద ఆస్తిపరుడు - వాటాల కోసం ఎగబడే వారెవరూ లేరు. 'లేమి' అతని సమస్య కాదు... పోనీ అందచందాలు? ఉహూ... అసలు కాదు - విశాలమైనకళ్లు భావగర్భితంగా చూస్తుంటే చాలు - స్త్రీహృదయం తేలిగ్గా ఆకర్షింపబడుతుంది. అతను ఏ అమ్మాయినైనా ప్రేమించి ఓడిపోయుండవచ్చు - మగవాణ్ణిఆడించే శక్తి ఒక్కఆడదానికే ఉంది. వెదకి - వెదకి ఏనిర్ణయానికీ రాలేక విసుగెత్తి రాధ ఆలోచించటం మానుకుంది. - ఎలాగైనా మూర్తిని బలవంతంగా లాక్కొచ్చి నవ్వుల్లోకి విసిరేయాలి - జీవితంలో వెలుగుకూడా వుందని గ్రహించేట్టు చేయాలి.

కారు ఓ ఇంటిముందు ఆగింది.

అడుగులు భయంతో ముందుకుపడ్డాయి. వెయ్యిమాటలు అనాలనుకుంటే ఒక్కమాట వెలువడుతుంది. ఇంటికెదురుగా చిన్న పూలతోట - మల్లె - గులాబీ చంద్రకాంతం - ఎన్నో రకాలు - చిన్న స్వర్గంలా ఉంది. ప్రకృతిసౌందర్యానికి మెరుగులు దిద్దిన గర్వంతో రంగులుపూసిన ఆనందంతో - మొక్కలు తలలూగిస్తున్నాయి.

హాల్లో అడుగుపెట్టింది. ఎవరూ లేరు - గోడగడియారంమాత్రం నిశ్శబ్దాన్ని చీల్చివేస్తోంది. ఎవర్ని పిలవటం? ఏమని పిలవటం? తన రాక అసందర్భంగానూ, సంశయాత్మకంగానూ వుంటుంది. కాలేజీవిద్యార్థులెవరైనా చూస్తే ఏమనుకుంటారు? ఇంకానయం. మూర్తి వూరిబయట ఉండబట్టి ముళ్లపొదల్ని దాటుకు రాగలిగింది.

'ఎవరమ్మా మీరు?... ఏంకావాలి?' అంటూ ఓముసిలాడు వచ్చాడు.

చేతిలో 'వాటర్‌కాన్' వుంది. తోటమాలి కావచ్చు.

'మూర్తిగారు లేరూ?'

'ఇంకా యిస్కూలునుంచి రాలేదండి'.

'స్కూలు కాదు. కాలేజీ అను. అదేవిటి? కాలేజీ రెండుగంటలకే అయిపోయింది కదా! ఇంకా రాకపోవటమేం? నీతో ఆలస్యంగా వస్తానని చెప్పిపోయారా?'

'అదేం లేదండి - ఆయన ఎప్పుడొస్తారు - ఎప్పుడెడతారు ఆయనకే తెల్దు. ఆ దేవుడిక్కూడా తెల్దు. ఉన్నట్టుండి ఎడతారు - ఒక్కోనాడు అసలింటికి రానేరారు. ఈమధ్య మరీ అధ్వాన్నమైపోయింది'. అతను ఛటుక్కున ఆగిపోయాడు. 'ఇదేవిటి! ముక్కు మొహం తెలియని అమ్మాయిముందు యజమాన్ని గురించి చెప్పటం ఎంత పొరపాటు!' అన్న భావన కళ్ళల్లో కదలింది. అది సహజత్వానికి ప్రతిబింబం - మనసులోవున్న ఆవేదనను ఎవరితోనైనా నివేదించాలి; దానికి సందర్భాసందర్భాలు అవసరం లేదు. మనసు తేలికయ్యాక తప్పు తేటతెల్లమవుతుంది. ముసిలాడు మూర్తిప్రవర్తన చూసి విసుగెత్తి, ఎవరితోనైనా చెప్పుకోటానికి అవకాశంకోసం ఎదురుచూస్తున్నట్టనిపించింది. 'సరే!... నీపని చూసుకో! నేను ఆయనవచ్చేదాకా ఆగుతాను'. రాధను రెండుక్షణాలు ఆశ్చర్యంగా చూసి గొణుక్కుంటూ పోయాడు ముసిలాడు.

రాధ గదంతా కలయచూసింది. ప్రస్తుతం ఆమె ఉన్నది డ్రాయింగురూం. రాధ నవ్వుకుంది. అదో 'వేస్టుపేపర్ బాస్కట్'లా వుంది. కిటికీ వారగావున్న టేబిలుమీద మడతలుపడి సగంనలిగిన టేబిలుక్లాతు పేపర్‌వెయిట్‌ను ఎదిరించి గదంతా తిరగాలంటోంది. గాలి తోడువచ్చినా, పేపర్ వెయిట్‌మాత్రం భల్లూకంలా పట్టుకుని వదలటం లేదు. తల్లక్రిందుగా పడిఉన్న ఆష్‌ట్రే - కిటికీదగ్గర సాలెపురుగుల సమ్మేళనం - చిందరవందరగా పడివున్న పుస్తకాలు, వంకరగా తిరిగిన గోడమీద ఫోటోలు - సూక్ష్మంగా పరిశీలిస్తే, ఆగదిలో ప్రతివస్తువూ సత్యాగ్రహం చేస్తున్నట్టనిపించింది.

ఒక కాలేజీలెక్చరరు ఇంత అశ్రద్ధగా వుంటాడని ఆమె వూహించలేకపోయింది. మనోవికాసానికి సరైన వాతావరణం అవసరం. తియ్యగానవ్వుతూ తిరిగే మనుష్యులు - శుభ్రంగా, వర్షానికి తడిసి ఆరిన సముద్ర తీరంలావున్న యిల్లు - చక్కగా అమర్చబడిన వస్తువులు, ఇవన్నీ మనిషి మనసుకు ఆహ్లాదాన్ని కలిగించి, ఇంకా - ఇంకా - కాలపు అవధులు దాటేవరకూ జీవించాలన్న కోర్కెను కలిగిస్తాయి. కుళ్ళు, దగా, మురికి అవినీతి వున్నచోట మానవుడు మృత్యువుకు భయపడడు. చందమామనుచూసి 'కారుమబ్బు'

అంటాడు. చల్లగాలి సోకితే 'అగ్నిజ్వాల' అంటాడు.

రాధ టేబిలుక్లాతు సరిచేసి పుస్తకాలన్నీ సర్దివుంచింది. ఆష్ట్రే టేబిలుమధ్య వుంచింది. పదిరోజులక్రితం సమాధిచేరుకున్న ఫ్లవర్‌వేజ్‌లో పువ్వులు తీసిపారేసి చంద్రకాంతాలు - గులాబీలు కోసుకొచ్చి వుంచింది. తమ ఏకాగ్రతను చెడగొట్టినందుకు సాలెపురుగులు కళ్ళెర్రచేసి కబళించలేక దూరంగా కదలిపోయాయి. మధ్యమధ్య మూర్తి వస్తున్నాడేమోనని వీధివంక చూసేది. వంటగదిలో సామానుకూడా సర్దేసరికి నుదుటిమీది నీటిబిందువులు కిందకుజారాయి. ఆక్షణంలో కలిగిన తృప్తిని వూహలోకూడా కొలవలేం. ముసిలాడు వాటర్‌కాన్ తీసుకొచ్చి టేబిలు మీదుంచాడు.

'ఏయ్ ముసిలాడా! నీకు మతిలేదూ?... ఇంతసేపు కష్టపడి గదంతా బాగుచేస్తే ఆడబ్బా అక్కడ పెడతావేం?... బయటే దాని స్థానం. ఈ ఇల్లువూడ్చటం - సామాను సర్దటం - ఏవీ నీపనులు కావా?' అని గద్దించింది. తాత కొంచెం భయపడ్డాడుకూడా. ఒకవేళ మూర్తి ఎవరితోనూ చెప్పకుండా చెయ్యకుండా గప్‌చిప్‌గా ఆమెను పెళ్ళి చేసుకున్నాడేమో!

'అబ్బే! అదేంకాదండి!... మెట్టరుగోరు ఎప్పుడూ ఈపని సెప్పలేదు. అందుకే మనకెందుకని వూరుకున్నా' అన్నాడు వెకిలిగా నవ్వుతూ. ఏదో జ్ఞాపకంవచ్చి రాధ మళ్ళీ వంటింటోకి వెళ్లింది.

'అరెరె!... ఏయ్‌తాతా!... నీమీద గాలి వాలిందయ్యా! అసలు ఇన్నాళ్లూ ఈగదిలోనేనా నేనున్నది!... నమ్మటం కష్టం! ఏం బాగా అమర్చేశావు! నీ జీతం రెట్టింపు చేసినా ఫరవాలేదు'

.

రాధగుండెలు గబగబ కొట్టుకున్నాయి. మూర్తి వచ్చేశాడు. తను చేస్తున్నపని మంచో - చెడో నిర్ణయించేందుకు, జాగ్రత్తపడేందుకు అవకాశం లేదు. మహాప్రవాహం ముంచుకొస్తుంటే 'అది మనవైపుకు రాదు. మరోదెసగా కదలిపోతుం'దనుకోటం భ్రమ... ఎలాగైనా అతని కంటపడకుండా బయటపడితే??

'నాకేం సేతనవును బాబూ!... ఎవరో అమ్మాయిగారు వచ్చారు. ఇదంతా ఆవిడగారిపనే!'

రాధ హాల్లోకివచ్చి అతనికి నమస్కరించింది. మృత్యువుకు నెలరోజుల దూరంలోవున్న మూర్తి ఆమెను చూసి ఆశ్చర్యపోయాడు. ప్రతినమస్కారం చేయాలన్న ఆలోచన కలగనేలేదు.

'మీరా!... రండి! రండి!' అన్నాడు. మొదటిసారిగా అతను నిలువుటద్దంముందు తనప్రతిబింబం చూసుకుని సిగ్గుపడ్డాడు. అందమైన అమ్మాయి పక్కనవుంటేనేకాని, మగవాడికి సౌందర్యపు విలువలు తెలియవు గామోలు!

'మీరు క్లాసులో ఈపుస్తకం మర్చిపోయారు. ఇచ్చిపోదామని వచ్చాను' అంటూ పుస్తకం అందించింది.

'ఎందుకింత శ్రమ! కాలేజీలోనే ఇచ్చేయలేక పోయారా?... కాని, మీరు రావటం ఒకందుకు మంచిదే అయింది లెండి - ఈచెత్తాచెదారం అంతా ఎవరు బాగుచేస్తారు?... చాలాథాంక్స్!... ఇంకా నిలబడేవున్నారు! కూర్చోండి'.

రాధ భయంగానవ్వి కూర్చుని పొడుగాటిజెడను మెడమీదుగా ముందుకులాక్కుంది.

'అలాక్కాదు! మీ ఇంటికెప్పుడూ నేను రాలేదు. ఓసారి చూసిపోదామని ఈఅవకాశం తీసుకున్నాను... అందుకే పెద్దలు ఆడదిక్కులేనిఇల్లు అడవిలాంటిదన్నారు. అవునంటారా?'

'ఆసిద్ధాంతాన్ని ఔనని ఆమోదించేందుకు ఇంకొంచెం అన్వేషణ చెయ్యాలి. అందాకా పెండింగులో ఉంచండి... చూశారా! నాకు అతిథిమర్యాద కూడా తెలియదు. కాఫీపెడతాను. మిత్రులువస్తే పక్కనున్న హోటలుకు తీసుకుపోతాను. మీవిషయంలో...'. అంటూ లేవబోయాడు.

'మీకాశ్రమ తప్పించాను. ఈపాటికి స్టౌమీద నీళ్లు కాగుతూవుంటాయి' అంది వారిస్తూ.

మూర్తి పుస్తకంలో పేజీలు అటూ-ఇటూ తిప్పుతూ ఏదో వెదకసాగాడు. అనుకున్నంత అయిందన్నమాట! రాధ అతన్నే పరీక్షగా చూస్తోంది.

'ఏమిటండోయ్, గాభరాగా వెదికేస్తున్నారు? నోట్లకట్ట కాదుకదా! నేనేం దొంగను కాను. ఉపకారానికి వెడితే అపకారం ఎదురైనట్టు...'

అబ్బే!... అదేం కాదండి... ఇందులో ఏదో వుత్తరంవుంచినట్టు జ్ఞాపకం -' అంటూ ఆగిపోయాడు.

'ఉత్తరమా?... ఒకవేళ పోస్టుచేసేశారేమో!... ఇంతకూ అదేమైనా ప్రేమలేఖా?' అంటూ నవ్వేసింది రాధ.

'ప్రేమలేఖ నాకునేనే రాసుకోవాలి... ఎవరో మిత్రుడికి రాసినవుత్తరం - ఎక్కడైనా జారిపడి వుంటుంది. ఫరవాలేదు - మళ్లీ రాసుకుంటాను'.

రాధ ఏదోఅడగాలనుకుని పెదిమలుకదల్చి ధైర్యంచాలక వూరుకుంది. మరో పదినిమిషాల్లో కాఫీ తయారైంది. ఎలామాట్లాడాలో - అతనిలో ఆశావాదాన్ని కలిగించేదెలాగో తెలియక ఏదోపుస్తకం తీసింది. మొదటిపేజీ చూడగానే కళ్లునిలిచిపోయాయి.

నటరాజు నాట్యంచేస్తున్నాడు. అరమోడ్పు కన్నులు - అందర్నీ ప్రేమించి క్షమించే ప్రశాంతత - మబ్బుల్లా తేలుతున్నట్టు కేశాలుఎగిరిపడుతున్నాయి. ఎవరో నాట్యశాస్త్రం తెలిసిన చిత్రకారుడు వేసిన బొమ్మ - కాకపోతే ముద్రలు అంత కచ్చితంగా ఎలావుంటాయి.

పేజీ తిప్పింది రాధ.

రాధ కృష్ణుడిపాదాలదగ్గిర కూర్చుని మురళివింటోంది. దూరంగా గోసంతతి తోకలెత్తి

ఆనందపారవశ్యంతో నృత్యంచేస్తున్నది. సెలయేరు జలజలపారుతోంది. మురళీగానం ఆకాశాన్నిసైతం నాట్యం చేయిస్తోంది. కదలుతున్నమబ్బులు ఆగిపోయి పాటవింటున్నాయి. తదేకదీక్షగా చూసేసరికి ఆగానం ఆమెకు నిజంగా వినిపించింది. రాధకళ్లల్లో విరహం కృష్ణుడు గమనించటంలేదు. పేజీలు తిరగవేస్తూ వెళ్ళింది. అందులో కొన్ని పెన్సిలుతోగీసినవి. కొన్ని రంగులచిత్రాలు - వరూధిని మొదలుగాగల ప్రబంధ నాయికలు-ఎక్కడో నిత్యజీవితంలో చూసినట్టే కనిపించారు. భారతంలో యుద్ధ ఘట్టాలు-గోపికల నాట్యభంగిమలు -ఎన్నో -ఎన్నో ఆపుస్తకంనిండా దివినుండి దిగివచ్చిన సౌందర్య బింబాలు-

'కాఫీ చల్లారిపోతోంది. మీకోసం నేను వెయిట్‌చేస్తున్నా...'

గులాబీపూలమాలలా అల్లుకుపోతున్న ఆలోచల్ని మూర్తి తెంపివేశాడు. రాధ అతనికేసి భావగర్భితంగా చూసింది.

'ఈచిత్రాలు మీకు నచ్చాయా?...' అనడిగాడు మూర్తి.

'అపూర్వకళాఖండాలు - మహాద్భుతనైపుణ్యం... ఛ! ఛ! చిన్నతనంలో చదువుకున్న సమాసాలు ఒక్కటీ సమయానికి ఆదుకోవు -'

'వేళాకోళమాడుతున్నారా?...'

రాధ చప్పున అతనికేసి చూసింది.

'సారీ!... నామాటల్ని మీరు తప్పుగా అర్థంచేసుకున్నారు. మీరింతటి గొప్పచిత్రకారులని కలలో కూడా వూహించలేదు...'

ఆనందం క్షణకాలం నిలిచింది... వెంటనే విషాదం. మూర్తి సరిగ్గా నెలరోజుల్లో ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడు! అతనికళ చీకటిలో అంతమవుతుంది. అసందర్భం! అలా ఎన్నటికీ జరగటానికి వీల్లేదు. అతనిలో దాగివున్న కళనుద్ధరించటానికోసమైనా తను త్యాగంచేయాలి.

'మీరు హిస్టరీలెక్చరరుగా వుండటం ఏంబాగాలేదు... ఏహైస్కూల్లోనైనా డ్రాయింగు మేష్టారుగా వున్నా బాగుండిపోను!... ఇప్పుడైనా మించిపోయినదేమీ లేదు. శుభ్రంగా శాంతినికేతన్ వెళ్లండి... ఎందుకొచ్చిన చరిత్ర! రాజులు - వారి దండయాత్రలు - ధ్వజస్తంభాలు - రాణులకోసం కొట్లాట - తండ్రిని కొడుకుచంపటం - ఆపైన కన్నీరుకారుస్తూ పెద్దభవంతిని అతని జ్ఞాపకార్థం నిర్మించటం - ఇదంతా అనవసరం. ఆనాటిపరిస్థితులు మళ్ళీరావు. అలాంటప్పుడు దాన్ని బోధించి సాధించేదేమీ లేదు. ముసలమ్మలు మనవలకు కట్టుకథలుగా చెప్పుకోవచ్చు'.

'చరిత్రను - దాని ప్రాముఖ్యాన్ని విమర్శించటం న్యాయంకాదు. మీకిష్టం లేదంటే చదవకండి. పత్రికలలో చరిత్రను గురించిన ప్రస్తావనవుంటే కళ్ళుమూసుకుని పేజీలు తిరగవేయండి... మనం చేసే వుద్యోగాలకూ, అభిరుచులకూ సామీప్యం లేదంటే ఒప్పుకుంటాను. ఉదాహరణకు, మీకు ట్యూటరుగా వుండటం ఎంతమాత్రం యిష్టంలేదని

నాకు తెలుసు'.

'అలా ఎందుకనుకుంటున్నారు?... అబ్బాయిలు ఏడిపిస్తున్నారనా? ఒక్కొక్కడికి వందరూపాయలు ఫైనువేస్తే రోగంకుదురుతుంది'. అంది పొద్దున్న విద్యార్థిబృందం తనకు ప్రసాదించిన బిరుదాన్ని నెమరువేసుకుంటూ.

'అది వాళ్లతప్పుకాదు... కాళిదాసులా కవిత్వం చెబుదామన్న ఆకాంక్ష కావచ్చు... మగవాడిచేత ఆలోచింపచేసేశక్తి ఒక్క ఆడదానికే వుందికనక'.

'ఊ!... అలాగా!' అని మాటల్ని సాగదీసి ముందుకువంగి 'పోనీ - నేను ఏవుద్యోగం చేస్తే బాగుంటుందో సెలవిస్తారా?' అనడిగింది. మూర్తి సమాధానంకోసం తడుముకోటంచూసి తనే చెప్పుకుపోయింది. 'సినిమాలో హీరోయిన్ - ఆర్టుస్టూడియోలో మాడల్- ఏర్‌హోస్టెస్-పోనీ బట్టలదుకాణంలో బయట గాజుపెట్టెలో అడ్వర్‌టైజింగ్‌మాడల్-' ఇద్దరూ నవ్వుకున్నారు. మూర్తి బయటకువెళ్లి ఆకాశంవంక చూసివచ్చాడు.

'వర్షం వచ్చేట్టుంది!'

'నాన్నగారు ముందేచెప్పారు;... కారుతడిసిపోతుంది!'

'మీకంటె కారు ముఖ్యమన్నమాట! ఎవరో రెయిన్‌కోటు తడవకుండా సంచీలో వుంచుకుని వర్షంలో నడచిపోయినట్టు'.

రెండునిమిషాలు ఇద్దరూ మౌనాన్ని గౌరవించారు.

'మీరు నాకు చిత్రలేఖనం నేర్పకూడదూ?'

'మైగాడ్!... అడవాళ్లపోటీ ఎక్కువై మగవాళ్ళకు ఉద్యోగాలు దొరకటంలేదు. బొమ్మలు గీసుకుని బతుకుదామనుకుంటే, ఆరంగంలోకూడా మీదండయాత్రలా?'

'మీరు వేళాకోళంచేస్తే, చెప్పను...' కళ్లుచిత్రంగాతిప్పి, తల నలభైడిగ్రీలకోణంలో వుంచి, కిటికీలోంచి బయటకుచూసి నవ్వింది.

'నిజానికి దాపరికమెందుకు?... సరే! రేపట్నుంచి సరంజామాతోరండి... ఫీజువిషయంలో నేను చాలా కచ్చితంగాఉంటానండోయ్!'

'థాంక్స్!... కావలిస్తే ఎడ్వాన్సుతీసుకోండి... పారిపోతానన్న భయంకూడా ఉండవచ్చు'.

రాధ నమస్కరించి కారులోబయలుదేరింది. గాలివేగం ఎక్కువైంది. ఎక్కడో ఆకాశం అసంతృప్తిగా గర్జించింది.

'ఎందుకీ నటన?' అనెవరో ఆమెను ప్రశ్నించారు - రాధ సూటిగా సమాధానంచెప్పక 'ఇవేళ రెండో తారీఖు - నెలరోజులు గడవాలి' అని రెట్టించినవేగంతో ముందుకు సాగిపోయింది.

వర్షం మొదలైంది.

* * *

పదిరోజులు గడిచాయి.

అతనిమాటల్లో, చేతల్లో కల్పనలుచేసే భావనలో చిత్రమైనమార్పులు వచ్చాయి. తెల్లకాగితంమీదున్న బొమ్మకు రంగులువేస్తే ఎంతశోభాయమానంగా ఉంటుందో, అతనిజీవితమూ అంతే అయింది.

అయితే, రాధ సమస్యలోయిరుక్కుంది.

మనస్తత్వంమీద ఆమెచేసిన ప్రయోగం గెలుపులో అంతంకావచ్చు. కాని దీనికి ముగింపు ఎక్కడ? ఎప్పుడు? మంచితనానికి ఆత్మత్యాగం ముగింపు - అహంకారానికి శాంతి ముగింపు - కోరికకు సాఫల్యం ముగింపు - అలా ఈప్రేమకు వివాహం ముగింపా? ఆమాట తల్చుకునేసరికి రాధఒళ్లు జల్లుమంది. హఠాత్తుగా, అతని కంటపడకుండా మొహంతిప్పేస్తే, ఆశాభంగం గిరగిరతిప్పి లోయల్లోకి విసిరివేస్తుంది. చంద్రమండలం చూపిస్తానని సగంవరకూతీసికెళ్ళి 'అదుగో!... ఆకనిపిస్తున్న బాటవెంబడి తిన్నగావెళ్ళు' అని విదలించివేస్తే బాటసారి 'ఒంటరిగా వెళ్లలేను - వెనక్కి తిరిగిపోతాను' అంటాడు. కనుక, గమ్యస్థానం చేరేవరకూ అతనివెంటవుండి, నవ్విస్తూ, నవరత్నాలు కురిపిస్తూ సాగిపోవాలి.

'అబ్బ!... ఎంత జాగ్రత్తగాగీసినా అసలు ఆకారమే రావటంలేదు' అంది డ్రాయింగు పుస్తకం బల్లమీద విసుగ్గావిసిరేస్తూ రాధ. మూర్తినవ్వి పుస్తకంతీసి చూశాడు. అతను వేయమన్నది కాకిబొమ్మ.

'మీకు పక్షిజాతిమీద అపారప్రేమ గామోలు!... కాకికి, కొంగలా పొడుగాటికాళ్ళు - బాతులా వెడల్పాటిపాదాలు - ఏనుగులా పెద్దచెవులు - గుడ్లగూబలా కళ్లు - ఇదేమైనా కార్టూననుకున్నారా? మీరు బొమ్మకింద 'కాకి' అని రాసినా ఎవరూనమ్మరు. అమెరికాలో ఏచిత్ర నిర్మాతకైనా ఈబొమ్మను పంపితేచాలు - ఈపక్షినాధారంగా తీసుకుని, ఓకథ అల్లిపారేసి, 'బిలియన్ మిలియన్ బి.సి' అనో, 'క్రీచర్ కమ్స్ఫ్రందిమూన్ అనో చిత్రంతీసి పారేస్తాడు' అని విరగబడి నవ్వాడు. రాధకూడా ఓర్పుగా నవ్వింది.

'నేనేం చేయనుచెప్పండి!... వేళ్లునాస్వాధీనంలో ఉండటంలేదు... అభిలాషవుంటే చాలదు. నేర్పరితనం ఉండాలి.

'పట్టుదల ఉండాలి. మీరు విన్సెంట్వాన్గో గురించి విన్నారోలేదో - అతను సంవత్సరాల తరబడి అహర్నిశం కష్టపడి చిత్రలేఖనం నేర్చుకున్నాడు. మీకెదురుగాఉన్న ఆకూజాబొమ్మ వేయండి... ఊ!... ఆర్డర్ ఈజ్ ఆర్డర్!... పెన్సిలు తీసుకోండి.

రాధ తనలోతాను నవ్వుకుంది. మానవజీవితమే ఓనటనైనప్పుడు, అందులో మరోనటన - తనకు చిత్రలేఖనమంటే అంతులేని అభిలాషవున్నట్లూ, నేర్చుకోటానికి తహతహలాడుతున్నట్లు నటించటం అసందర్భం కదూ! నటించటానిక్కూడా సామర్థ్యంఉండాలి. ముఖంలో ఏమాత్రం మార్పుకనిపించినా, ఎదుటివ్యక్తి అనుమానిస్తాడు. ఈతెర చిరగకుండా రాత్రింబగళ్లు కాపలాకాయాలి. పెన్సిలుతీసుకుని కూజాబొమ్మ గీయసాగింది. ఆకారం కుదరలేదు. రెండుమూడుసార్లు చెరిపివేసింది.

ఉన్నట్టుండి ఉలిక్కిపడింది. అనుకోనిసంఘటన జరిగింది. ఎదురుగాకూర్చున్న మూర్తి ఎప్పుడు కదిలాడో ఏమో - ఆమె చేయిపట్టుకున్నాడు.

'భయపడకండి!... మీచేత కూజాగీయిస్తాను' అంటూ ఆపాడుగాటివేళ్ళ కదలికను క్రమబద్ధం చేశాడు. రాధ కోపాన్నిఅణచుకుంది.

* * *

ఇరవైతొమ్మిదిరోజులు గడిచాయి.

రాధ కాలెండరుకేసిచూసింది. రేపు ఒకటోతారీఖు. గుండె గబగబ కొట్టుకుంది. రేపటితో మూర్తి పెట్టిన గడువు పూర్తవుతుంది. కాలేజీలో సంతాపసభ జరుగుతుంది. నిరుద్యోగిగాఉన్న ఎవరో హిస్టరీ ఎం.ఎ. అదృష్టం పండుతుంది. ఈగదులు మరెవరైనా అద్దెకుతీసుకుంటారు. 'మూర్తి ఎందుకు ఆత్మహత్య చేసుకున్నాడు?' అని అందరూ ప్రశ్నిస్తారు. సమాధానంకోసం అన్వేషణలు సాగిస్తారు... అలా ఎందుకనుకోవాలి? అతనిలో నిరాశా-నిస్పృహలు లేవు. శూన్యంవైపు చీకటికళ్ళతోచూసే కోరికలేదు. తనెందుకు భయపడాలి? ఒక్కరోజులో గెలుపు తనది. రాధ పిక్నిక్కి కావలసిన సరంజామా సర్దుతోంది.

'నాన్నగారేమన్నారో తెలుసా?... వర్షాకాలంలో పిక్నిక్ ఏమిటని -'

'ప్రకృతి నిజస్వరూపం చూడాలంటే ఇదే సరైనసమయం - తన్నెవరూ చూడటానికి రారన్న ధైర్యంతో సంకెళ్ళు తెంచిపారేసి స్వైరవిహారం చేస్తుంది.'

బయట చినుకులు పడసాగాయి.

నీటిబిందువులు చెట్టాపట్టాలు వేసుకుని, కాగితంమీద గీతల్లా, ఇసుకలో చారలు చేసుకుంటూ పోతున్నాయి. వర్షంవస్తుందని ఎదురుచూడని కండచీమలగుంపు ప్రాణాలు దక్కించుకోటానికి ఎక్కడికో పరుగెడుతున్నాయి. చెట్లు ముఖంచిట్లించి గుసగుసలాడాయి. పక్షులగుంపు వున్నట్టుండి మాయమైంది. రాధ సూట్కేస్లో సామానులను సర్దింది. ఉడెన్పాడ్ - డ్రాయింగుపుస్తకం - పెన్సిలు - మఫ్లరు ఏ ఒక్కటీ ఆమెను మోసగించి మరపులోకి పోలేకపోయాయి. అంతా పూర్తయ్యాక రాధ వెనక్కితిరిగి చూసేసరికి మూర్తి స్కెచ్పూర్తి చేశాడు. అతను చూసిన అదేప్రకృతి - ప్రతి అణువులోంచి వాస్తవికత తొంగిచూసింది. కండచీమలమీద కనికరంకలిగింది గామోలు - ఓచెట్టుకింద చలికి వణకుతూ నిలబడున్నట్టు చిత్రించాడు. రాధ ఆశ్చర్యంతో నోటిమాటరాక వూరుకుంది.

'మనిషి తనశక్తిని తానుతెలుసుకోలేడు. ఇతరులు ఎత్తిచూపితే నమ్మడు'. నెమ్మదిగా, తనలోతాను అనుకుంది.

రాధ ఇంటికి తిరిగొచ్చేసరికి బాగా చీకటిపడింది. గేటు తెరిచేవుంది. లోపలి గదిలోంచి నీలిరంగు దీపం మిణుకుమిణుకుమంటూ పలకరించింది. నాన్న పదింటిక్కాని నిద్రపోరు. ఏ వేదాంతగ్రంథమో చదువుతూంటారు. అదీగాక ఆరాత్రి ఏదో సంస్కృతనాటకం రేడియోనుండి ప్రసారమవుతూంది. భయపడతూ గదిలో అడుగుపెట్టగానే మంచంమీద

కనిపించారు.

'ఎవరూ!... రాధేనా!... వచ్చావామ్మా! ఈమధ్య నువ్వింటికి చాలాఆలస్యంగా వస్తున్నావు. వర్షం ఎప్పుడు కురుస్తుందో, ఎప్పుడు నిలుస్తుందో, ఎవరికీ తెలియదు'.

రాధగుండెలు వేగంగా పరుగెత్తాయి. నిజం చెప్పాలనుకున్నా, దానిపర్యవసానం వూహించి తటపటాయించింది. నాన్న తన్నుఎలా అర్థంచేసుకుంటారో ఏమో! నిజం ఒక్కొక్కప్పుడు చేదుమందులాంటిది. దాన్ని దాచివుంచినంతమాత్రాన తియ్యగా వుండదు. ఎప్పుడో ఒకప్పుడు ఆమందు తాగక తప్పదని తెలిసినప్పుడు ముందుగా తాగేయటం మంచిది. రాధ మూర్తిగురించి చెప్పింది. ఆత్మహత్యావాంఛను గురించి ప్రస్తావించలేదు. ఓగొప్ప చిత్రకారుడంది.

'నాన్నా! మీరు జయపురి కొండలు - అక్కడి శిల్పాలు చూడాలని ఎంతో కాలంనుంచి అంటున్నారుగా! రేపు మనపిక్నిక్ ఖాయం! మూర్తిగారు కూడా వస్తానన్నారు'.

నాన్న నవ్వారు.

'నువ్వు వట్టి పిచ్చిపిల్లవు సుమా!... ఇరవైయేళ్లు దాటినా పసితనం పోలేదు. నేనెందుకు ముసుగు కప్పుకుని పడుకున్నానో ఆలోచించావా?' రాధ సిగ్గుపడి నాలిక్కరచుకుంది.

'క్షమించండి నాన్నా!'

'ఫరవాలేదు!... సాయంత్రంనుండి తలనొప్పి - జ్వరం - ఒళ్ళంతా నొప్పులు - రేపు నేనెలా రాగలను?'

'మూర్తి ఏమనుకుంటాడు?' అని ప్రశ్నించుకుంది రాధ.

'పోనీలెండి నాన్నా! మీ ఆరోగ్యంకంటే ముఖ్యమైనదేమీ లేదు. మానేద్దాం. మరోనాడు వెళ్లవచ్చు. ఆ కొండలెక్కడికీ పారిపోవుగా! నేను వేడికాఫీ తీసుకొస్తాను. రెండు అనాసిన్‌బిళ్లలు వేసుకుంటే జ్వరం దిక్కులేకుండా ఎగిరిపోతుంది'

'ఆగు!... నాకోసం నీప్రోగ్రాం వాయిదావేయకు. నాకీజ్వరం కొత్తకాదు. అప్పుడప్పుడు వచ్చేదే! పైగా అతను కూడా వస్తున్నాడాయె! తప్పకుండా వెళ్ళు'.

మరొకప్పుడైతే రాధ ససేమిరా కదలననేది. ఏదో అర్థంకానిశక్తి ఆమెను వశంచేసుకుంది. మూర్తి పెట్టిన నెలరోజుల గడువు రేపటికి పూర్తవుతుంది. వస్తానని రానంటే నిరాశపడి నిజంగా అఘాయిత్యానికి దిగితే? రాధ ఆలోచనల్లో అనురాగం, ద్వేషం, ఆశాభంగం - ఏవీ లేవు. చిన్నపిల్లాడు వేదాలు చదవటానికి ప్రయత్నించటంలాంటి పిచ్చికోరిక.

* * *

జయపురికొండలు వూరికి ఎనిమిదిమైళ్లదూరంలో వున్నాయి. చిన్నచిన్న శిఖరాలగుండా పోయే సరళరేఖగీస్తే, భూమికి సమాంతరంగావుంటుంది. కొన్ని వందల సంవత్సరాలక్రితం ఆకొండల్లో గుహలుదొలిచి బౌద్ధభిక్షువులు నివసించేవారు. ఆచుట్టుపక్కల

పల్లెజాతిప్రజలు నివాసం ఏర్పరచుకొన్నారు. కొండమీద కురిసేవాన క్రమంగా కిందకుపాకి నిర్మలాకాశాన్ని ఆవరించుకునే మబ్బుల్లా, నేలను ఆక్రమించి పిల్లకాలవలా పారుతుంది. వర్షాకాలంలో ఆ కాలవ ఎప్పుడు నిండుగా వుంటుందో, ఎప్పుడు ఎముకలగూడులా వుంటుందో ఎవరూ చెప్పలేరు.

మూర్తి, రాధ ఆప్రాంతానికి చేరుకునేసరికి పదిగంటలైంది. సూర్యుడు చురుక్కుమన్నాడు. రాత్రితడిసిననేల ఎండకాగుతోంది. కొండమీది గుహలుచూస్తూ ముందుకు సాగిపోయారు. కొన్ని వందల సంవత్సరాలనాటి సంస్కృతి - ఆచార వ్యవహారాలు-నిష్ఠానియమాలు అన్నీ ఆగుహలనుండి గ్రహించవచ్చు. కొండకొన మీదనుండి చూస్తే నీటితో నిండుగావున్న లోయలమధ్య 'మునిగిపోతున్నాం - రక్షించండి' అన్నట్టు చేతులుచాపుతున్న చెట్లు కనిపిస్తాయి. జన్మస్థానం తెలియని ఓసన్నటి నీటిపారుదల ప్రతిగుహను పరామర్శించి పోతోంది. సర్వారిష్టాలకూ మూలకారణం 'కోరికన్న' బౌద్ధమతసూత్రాన్ని ఆగుహల్లో చూడవచ్చు. రాతితలగడలు - ఎండ - వాన - చలి వేటికీ చలించని శరీరాలుతప్ప ఆకటికశిలమీద విశ్రాంతి తీసుకోలేవు. రాధ మూర్తిని గమనిస్తూనేవుంది.

'ఇదంతా చూస్తుంటే ఇక్కడే ఉండిపోదామనిపిస్తోంది... అడుగు వెనక్కిపడదు, కొన్నివేలమందిభిక్షువులు కాషాయవస్త్రాలుధరించి, ఔన్నత్యం - పదవులు - అందచందాలు - పూలబాటలాంటి భవిష్యత్తు - వీటిని చేతులారా తుంచివేసి ఎందుకు జీవించారో అర్థంకాదు. ఈత్యాగబుద్ధివలన వారిలో కలిగే తృప్తి , శరీరసౌఖ్యాలు - సిరిసంపదలు యిచ్చేతృప్తికంటె గొప్పదన్నమాట- నేనూ సన్యాసినైపోతాను,' అన్నాడు మూర్తి,

రాధ పొరపాటుచేశాననుకుంది. అతన్నిక్కడకు తీసుకురాకూడదు. అతనిచేత ఆలోచింపచేసే శక్తి ఈ రాళ్ళకులేదు.

రాధ ఫక్కుననవ్వింది.

' ఆభిక్షువుల జీవితలక్ష్యం గొప్పదే కావచ్చు. ఎందుకో దాన్ని నేను పొగడలేను. మనం బతికేది హాయిగా అనుభవించటానికి - ఆనందించటానికి - ఉదాహరణకు చూడండి - ఇంత చక్కటి ప్రకృతిసంపద -'

మూర్తి మరొామారు చూశాడు. కొండను ఢీకొని బలా బలాలు పరీక్షించుకోటానికి పరుగెత్తుకువస్తున్న మేఘాలు - భూమికంటె కొన్ని వేల అడుగుల ఎత్తున ఉన్నామని గర్వంగా చూసే చెట్లు - తలలో పాపిడలా కదలిపోయే కాలిబాట - స్వేచ్ఛకు అడ్డుతగులుతున్న రాళ్లను కసికొద్దీ ఢీకొనే ప్రవాహాలు.

'మనుష్యులలో పరస్పరాకర్షణలు - ఇవన్నీ అనుభవించటానిక్కాకపోతే మరెందుకు? వీటినిచూసి ఏవగించుకొని, ఆత్మను పీకనొక్కివేసి బతకటానికి దేవుడు సృష్టించలేదు.'

'అలాకాదు రాధా!'

'ఆగండి!... మీరుచెప్పబోయేది నాకుతెలుసు . అదంతా మనోబలపరీక్షకోసమంటారు. మనం సులువుగా మోసపోతామోలేదో కనుక్కోటానికంటారు. అంతేనా?... అలా అనుకునేందుకు తగిన ఆధారాలు లేవు. రుజువూ లేదు. అంటే, మనముందు రెండుసిద్ధాంతాలున్నాయి. రెండూ వూహలోంచి పుట్టినవే- సరైన పునాదులులేనివి. అలాంటప్పుడు మనకునచ్చేసిద్ధాంతాన్ని నమ్మి ఆచరిద్దాం.'

రాధ ఇంతఘాటుగా విమర్శించటం అతనెన్నడూ వినలేదు.

'సరే !... అంగీకరించాం - జీవితాన్ని ఓ కళగా అనుభవించాలి.'

అంటూ పుస్తకం, పెన్సిలు తీసుకుని బుద్ధవిగ్రహంముందు కూర్చున్నాడు. సుమారు తొమ్మిదడుగుల ఎత్తు - దానికి రెండుపక్కలా వరుసగా రాతిబెంచీలు - అది బౌద్ధుల సమావేశమందిరం - మూర్తి స్కెచ్‌వేయటంలో నిమగ్నుడైపోయాడు.

సాయంత్రం ఆరుగంటలు -

మబ్బులు దట్టంగాకమ్మేశాయి. వర్షంవస్తుందని నిర్ధారణకాగానే రాధ కొంచెంభయపడింది. ఎలాగో వొకలాగ ఇల్లు చేరుకోవాలి. - సామాను సర్దేసుకుని కార్లోకూర్చున్నారు. కాని పరిస్థితులు ఒక్కసారిగా ప్రతికూలించాయి. కారుకదలటం మానుకుంది. దానిజబ్బుకుమందు ఆ ఇద్దరికీ తెలియదు. అలాంటి నిర్జనప్రదేశంలో రాత్రి గడపటమెలా? నాన్నసలహా వినకపోవటం పొరపాటేమోననిపించింది. కాని రైలుదాటాక స్టేషనుకువస్తే ఏంలాభం ? ఆకాశం నిర్దయగా ఉరిమింది.

అక్కడకువచ్చే యాత్రికులసుఖదు:ఖాలు కనుక్కునేందుకు నియమింపబడిన అధికారి కొండదిగువ ఓచిన్నఇంట్లో ఉంటున్నాడు. ఇద్దరూ అక్కడకు చేరుకున్నారు. అధికారి పక్కనే కూర్చున్న ముసిలాడు ఏవో జానపదగీతాలు పాడుతున్నాడు. ఆ గానంలో ఉరకలువేసే అమాయకత్వాన్నిచూసి, అసూయతో గాలి ఆమాధుర్యాన్ని మింగివేసింది. మూర్తి తమపరిస్థితి వివరించాడు.

'మరేంభయపడకండి!... ఈరాత్రికిక్కడ ఉండవచ్చు - టౌనుకు వెళ్లలేరు.' అన్నాడు అధికారి.

'వుండుమీదికారంలా , కారుకూడా సత్యాగ్రహంచేసింది. లేకపోతే ఎలాగో వొకలాగ దాటేయగలం!, అంది - రాధదిగులుగా . ఆమెకీ అనుభవం కొత్త.

'మీవెర్రి కాని, విమానం వున్నా వెళ్ళలేరు. దానికి రెండు కారణాలు: - మొదటిది -ఈ ప్రదేశం సముద్ర మట్టానికి చాలా ఎత్తులోఉంది. వర్షంతో రోడ్డు తడిసిఉంటుంది. కనక కారులోవెళ్ళటం ప్రమాదకరం - రెండోది- కొండదిగువనున్నకాలవ ఈపాటికి వంతెనమీదుగా పారుతూఉంటుంది. ఈ రాత్రికి మీకింక మోక్షంలేదు.'

అధికారి అంతవరకూ మూర్తిచేతిలోవున్న పుస్తకం చూడలేదు. ఒక్కొక్క పేజీ తిరగవేస్తూ ఆశ్చర్యం ప్రకటించాడు.

'చాలాబాగున్నాయండి!... మీపేరు మూర్తి?.... పత్రికల్లో ఎక్కడా మీచిత్రాలు

చూసినట్టు గుర్తులేదు.... మీరు దేనికీపంపలేదా ?' మూర్తి తల అడ్డంగా వూపాడు. గదిలో అడుగు పెడుతుంటే వెనక్కిపిలిచాడు. మూర్తిని.

'రేపుదయం జ్ఞాపకంలేక చెప్పకపోవచ్చు - ఇప్పుడే చెప్పేస్తాను. అయిదారునెలల్లో ఢిల్లీలో పెద్దచిత్రకళాప్రదర్శనం జరుగుతుంది - అది మీకు తెలిసేఉంటుంది. ఏదైనా గీసిపంపండి. తప్పకుండా బహుమతివస్తుంది... ఉచితంగా సలహాయిచ్చాను కనక సగం నాకుపారేయండి'. అన్నాడు నవ్వుతూ.

రాధ ఆశ్చర్యపోయింది. ఒక్క పదినిమిషాలపరిచయం ఎంతటి సాన్నిహిత్యాన్ని స్థిరపరిచింది! బహుశ అక్కడికొండలు, నిర్మలాకాశం - అందర్నీ ప్రేమించమంటున్నా యేమో!

అదో పెద్దగది. పాతికమంది వరుసగా పడుకోవచ్చు. దేవుడులేనిగుడిలా చిందర వందరగా ఉంది. మూర్తి కిటికిదగ్గర నేలమీద కంబళిపరచి పడుకున్నాడు. మరోమూల రాధ పడుకోటానికి యత్నించింది. సమస్యలతో నిండుకున్న మనసుకు, నిద్రకు చాలాదూరం. బయట వర్షంకురుస్తోంది. ఎక్కడో, ఏవోజంతువులు అరుస్తున్నట్టు భ్రమ. మూర్తి నిద్రకుపక్రమించినట్టు కనపడినా, ఎందుకో నమ్మలేకపోయింది. ఏడుకావస్తోంది - అంతే -అప్పుడేనిద్రేమిటి? ఒకవేళ తనగడువు దగ్గరపడుతోంది కనుక మౌనంవహిస్తున్నాడా? ... ఉన్నట్టుండి అర్ధరాత్రి కిటికిలోంచి కిందకురికితే !... ఎన్నో సార్లు ఆ ఉత్తరం గురించి అడగాలనుకుంది - ధైర్యం వెనుకంజవేసింది.

'మీకు ఆత్మహత్య చేసుకోవాలనుందా?' - రాధ భయంతో -

'లేదు... ' మూర్తి ఆశ్చర్యంలో -

'మరైతే ఆఉత్తరం ఎందుకు రాశారు?' కొంచెం విసుగు-

'ఏఉత్తరం?... ఓస్! అదా ! వూరికే రాశాను . ఆవేళ ఇంగ్లీషులెక్చరరు రాలేదు. నువ్వువస్తావని నాకు తెలుసు - పుస్తకంలో ఉత్తరం వుంచాను. నీ మనసు నవనీతంలాంటిది. త్వరగా కరగిపోతుందని నాకుతెలుసు-' - విజయగర్వం -

'ఛీ ! ... ఇదంతా నటనన్నమాట' - అణచుకోలేని కోపం -

'అసలు జీవితమే ఓనాటకం - అంతర్నాటకాలకు అధికప్రాధాన్యం లేదు. రా!.... సుఖంగా వుందాం - ప్రేమనేది తేలిగ్గా దొరికేదికాదు - నిశిరాత్రి - ఎవరూలేరు - అనువైన వాతావరణం.'- అట్టహాసమైననవ్వు-

'ఛీ ! ... ఛీ!.. వదలు !' చెంప ఛెళ్ళుమంది.

రాధ నవ్వుకుంది. అలాకాకుండా మరోవిధంగా జరగవచ్చు.

'మీకు బతుకు భారంగాఉందా ? '

'అవునురాధా !... ఎటుచూసినా సమస్యలు - గుండెమీద చేయివేసుకుని నేను బాధలకతీతుణ్ని - అనలేను... అలాంటప్పుడు జీవించి ఏంలాభం? చివరకుమిగిలేది,

సాధించేది ఏదీ లేదుకనక ఆగిపోవటం మంచిది.'

'వద్దు .. వద్దు... అలాంటిభావాన్ని దూరంగా తరిమివేయండి. సౌందర్యపుష్పం వెయ్యిరేఖలుగా విరిసి ప్రకృతిగా మారింది. - అదొక కావ్యంలాంటిది. చదివి , విని అనుభవించాలి.'

తను ప్రాధేయపడుతుంది. అతనువినడు. గబగబచీకటిలో ఎక్కడికో పరుగులెడతాడు - కంగారుగావెళ్ళి చేతులుపట్టుకుని ఆపివేసింది.

'మిమ్మల్ని చావనివ్వను - మీరు గొప్పచిత్రకారులు!'

'అయితే నన్నుప్రేమిస్తావా ?... పెళ్ళి చేసుకుంటావా? '

రాధ ఒక్కడుగు వెనక్కివేస్తుంది .. అతన్ని ఎన్నడూప్రేమించలేదు. ఇదంతానటన - నల్లటి బొమ్మకు రంగులువేసి, నగిషీలుచెక్కి 'సౌందర్యం' అంటే అదేనంది, అతనునమ్మడు - ఎలా ?

'ఏం!... మాట్లాడవేం?... నాకుతెలుసు-ఏస్త్రీ నన్నుప్రేమించదు - నాదిఎడారిబతుకు-' అతను చెయ్యివిదలించుకుని పోబోతాడు.

'కాదు... కాదు..' అంటుంది తను, అతను వెనిక్కివచ్చి తల్లోపూలు గట్టిగా వాసనచూసి ఒక్కసారిగా కావలించుకుంటాడు.

కిటికీతలుపులు గట్టిగాకొట్టుకున్నాయి. అలోచనలు తెగిపోయాయి. ఆకాశం మళ్ళీ ఉరిమింది. నెమ్మదిగాలేచి నిలబడింది. గాలి ఉధృతంఎక్కువైంది. - లాంతరు ఆరకుండా ఉండేందుకు యత్నిస్తోంది.

'నిద్రపోయారా అప్పుడే ?... ' అనడిగింది రాధ. మూర్తి లేచికూర్చున్నాడు.

'నాకు చాలా భయంగావుంది సుమండి ! నాన్నగార్ని తల్చుకుంటే గుండెగుభేలు మంటోంది. ఈ చీకట్లో బయలుదేరిరారుకదా !'

'వద్దామనుకున్నా ఆయన రాలేరు... గాలివాన ఇల్లుకదలనీయదు. ప్రకృతి నిజస్వరూపాన్ని చూసి ఎందుకుభయపడాలి? చల్లగాలికంటె - ప్రశాంతమైన సాయంత్రంకంటె - మబ్బుల్లేని నీలాకాశంకంటె - పూర్ణచంద్రుడి వెన్నెలకంటె - ఇక్కడే నాకుబాగుంది. అలావెళ్ళి కొండకొనమీద కూర్చుంటాను.'

రాధ ఒక్కడుగు వెనక్కివేసింది.

'త్వరగావెళ్ళండి - సరాసరి , ఒక్కగాలివిసురుకు ఆలోయలో పడతారు.. రవణ మీ స్నేహితుడా?'

'అవును - ఇద్దరం ప్రాణస్నేహితులం - కలకత్తాలో వున్నాడు- అతని పేరు నీకెలా తెలుసు?' రాధ ఈప్రశ్న వస్తుందని వూహించలేదు.

'అదా ... అదా... ఏదోపుస్తకంమీద చూశాను.'

సంభాషణ ముందుకుసాగటంలేదు. అవతలిగదిలో వున్న గోడగడియారం

పదికొట్టింది. మూర్తి వాచీచూసుకున్నాడు. తొమ్మిదిన్నరైంది -

'రెండుగడియారాలు ఎప్పుడూ ఒకేకాలాన్ని తెలియజేయవు - అలాగే మానవహృదయాలు కూడా-' అనినవ్వుకున్నాడు. తల్లోంచిజారి పడబోతూన్న మల్లెపూలదండను సరిచేసుకుంటూ , అర్థమైనట్టు రాధ తలవూపింది.

'ఆఆఫీసరు మనిద్దర్నిగురించి ఏమనుకుంటున్నాడో తెలుసా?... '

రాధ కనుబొమలు పైకెత్తిచూసింది.

' దంపతులని... ' విరగబడి నవ్వాడు. రాధ భయంగాచూసింది.

' ఏం! కోపంవచ్చిందా ? ఆడ, మగ కలిస్తే అలాగేఅంటారు. ఒకవేళ నిజంగా పెళ్లి చేసుకుంటానంటేమాత్రం నువ్వు కాదంటావా ఏమిటి ?'

' మీ వేళాకోళానికేంగాని, నేనుచెప్పినట్టు చేయండి - ఇందాకా ఢిల్లీలో ఏదో చిత్రకళాప్రదర్శనం జరుగుతుందన్నాడతను - మీరెందుకు పాల్గొనకూడదు?.. అదే మీలక్ష్యం అనుకోండి.'

రైట్ - ఒప్పుకుంటాను - మరోలక్ష్యంకూడా వుంది- నిన్నుపెళ్లిచేసుకోటం' అని కొంటెగానవ్వాడు. రాధకు నిజానిజాలు అర్థంకాలేదు.

' మీఅభిప్రాయాలను సరిగ్గా తెలుసుకోలేకపోయినా నామనసులో మాటచెప్తాను - మీరు కష్టపడి బొమ్మలుగీయండి - చిత్రకళే మీసర్వస్వం అనుకోండి - గెలుపుమీదే - ఇంకా ఆరునెలల గడువుంది. మీరు పంపే చిత్రానికి బహుమతి వచ్చితీరుతుంది. అదే నాఅభిలాష.'

మూర్తి జవాబుచెప్పకుండా కిటికిలోంచి చేయిచాపి వర్షం కురుస్తున్నదీ లేనిదీ చూశాడు.

' ఒక్క చినుకుకూడా పడటంలేదు. కారు బాగుపడుతుందేమో చూద్దాం - ఇంటికిపోవచ్చు.'

'అలా మొండికెత్తి బయలుదేరితే బోల్తాపడిచస్తాం.'

'పోతేపోతాం - బాధలుతప్పుతాయి. '

' అదుగో ! ఆతత్వమే వద్దన్నది. జీవితాన్ని ఒకళగా అనుభవించాలని ఎన్నిసార్లు చెప్పాను మీకు!.,

ఉన్నట్టుండి అతనికళ్ళల్లో వెలుగు తళుక్కుమంది. రెండడుగులు ముందుకువేసి రాధ కళ్ళల్లోకిచూశాడు. ఓమహాకావ్యం కనిపించింది. చదవగలడు కాని అర్థంచేసుకోలేడు. ఏమనుకున్నాడో, ఏమోకాని, ఛటుక్కున ఆమెచేతులురెండూ పట్టుకుని ఏదోఅనటానికి ప్రయత్నించాడు. పెదిమలు అసందర్భంగా కదిలాయి. మబ్బుల్లోదాక్కున్న వర్షంలా - మొగ్గలో దాగినపువ్వులా - అనురాగంలో దాక్కున్నప్రేమలా - వెలుగులో దాక్కున్న సందేశంలా - అతనిమాటలు గుప్తంగా

వుండిపోయాయి! ఆకాశం మళ్ళీగర్జించింది. రాధ చేతులు విదిలించుకుని వెళ్లి పడుకుంది. గడియారం పదకొండుకొట్టింది. వాచీచూసుకుంటే ఆగిపోయింది.

*** *** ***

రాధకు మెలకువ వచ్చేసరికి రెండుగంటలైంది. బద్ధకంగా తిరిగినకళ్లు మూర్తి పడుకున్న చోటు ఖాళీగావుండటం గమనించాయి. త్రుళ్ళిపడిలేచి గదంతావెదికింది. వెర్రికాని వెదకటానికి అదేమైనా పెద్దభవనమా!... ఎక్కడా అతని జాడలేదు. కిటికీలోంచి బయటకు చూసింది. లోతైన లోయలో నీరు నిండుగా పారుతోంది. ఆనీటిలో ఎవరో తేలుతున్న భ్రమ! వర్షంలేదు. చలిగాలిమాత్రం బెదరిస్తోంది. మబ్బులవెనక్కి జరిగిన చందమామమాత్రం కొంచెం-కొంచెం తొంగిచూస్తున్నాడు. ఆవెలుగులో కొండచరియలు స్పష్టంగా కనిపిస్తున్నాయి. అధికారిని లేపి జరిగింది వివరించింది.

'ఆయన చిత్రమైనమనిషిలా కనపడుతున్నాడు. మీరు కంగారుపడొద్దు ' అని ముసిలాణ్ణి నిద్రలేపాడు.

టార్చిలైటువేసుకుని ముగ్గురూ బయలుదేరారు. అదొక అంతులేని ఎడారిలాంటిది. అందులో ఫలానా ఇసుకకణం కావాలంటే సులభంగా దొరకదు. భయంతో రాధకాళ్ళు ముందుకు నడవటంలేదు. ఆనాటికి మూర్తితో పరిచయమై సరిగ్గా ఒక్కనెలవుతుంది. మూర్తి తననిర్ణయం మార్చుకున్నట్టు ఇంతకాలంనటించి, అన్నమాటదాటని హరిశ్చంద్రుడిలా ప్రాణాలు తీసుకున్నాడన్నమాట ! ఈనెలరోజులు తనుపడిన శ్రమ - అనుభవించినఆవేదన-అసంతృప్తి- అన్నీ పిచ్చివాడికి సంగీతంనేర్పినట్లయ్యాయి. అన్వేషణ ఓచోట ఆగింది.

'అదుగో !' ... అన్నాడు అధికారి.

మూర్తి! కొండకొనకు దగ్గరగానిలబడి ఆకాశంకేసి చూస్తున్నాడు. పాదాన్నితడుపుతూ చిన్న ప్రవాహంపారుతోంది. ఏకాంతంలో ఐక్యమైపోయిన అతణ్ణి ఏమహాశక్తీ కదలించలేదేమో ! రాధ చరచరవచ్చి అతనిచేయి పట్టుకుంది.

'బాగుందండి! మీరు అన్నంతపని చేస్తారని కలలోకూడా అనుకోలేదు- ఈఅర్ధరాత్రి-చలిలో ఒంటరిగా!... దీనితాత్పర్యం? ' అతను తడబడ్డాడు. పట్టుబడినదొంగలా దిక్కులుచూశాడు.

'నన్నుక్షమించు రాధా!... మీఅందరికీ బాధకలిగించాను. నిద్రలో వున్నారుకదా, మేలుకోరనుకున్నాను.'

'ఆయన చిత్రకారుడుకదండీ!...' అని సాగదీశాడుఅధికారి- ఇద్దరూ గదిచేరుకున్నారు.

'మీరు ఆత్మహత్యచేసుకుందామనేనా వెళ్లింది? అని గద్దించిఅడిగింది రాధ.

'ఆత్మహత్య ? .. నేను ! ఎందుకని ?'

'ఎందుకా!... జీవితానికి భవిష్యత్తు, వర్తమానం లేవు. గడిచిన సంఘటనలమీద నిర్మితమవుతుంది. నిరాశ - ఆశాభంగం - అహంభావం - చీకటిలో గొంతుకోయటం - వీటిని కరగించి పోతపోస్తే జీవితం తయారవుతుంది. ఆశలు - ఆశయాలు - వెలుగు - అనురాగం ఇవన్నీ విలువలేని ఆభరణాలు. వాటితో జీవితాన్ని అలంకరించటానికి ప్రయత్నిస్తాం. ఒక్కఅరంగుళం దూరంలో వుండగా ఏదోశక్తి నీచేతిలోజీవాన్ని లాగివేస్తుంది. ఆభరణం కిందపడి ముక్కలవుతుంది. మళ్ళీ ఆముక్కల్ని ఏరి అతికించే ప్రయత్నంలో పడతాం. సూక్ష్మంగా ఆలోచిస్తే ఇదేబతుకు. ఎదురుగాలులతో పోరాడాలి... కనుక మీరు ఆత్మను చంపేద్దామను కున్నారు... అవునా?' మూర్తి వెర్రిగా చూశాడు . ఈ భావాలు తనవే! ఎవరితోనోఅన్నట్టు - ఎవరికోరాసినట్టు గుర్తు ... ఎప్పుడో, ఎలాగో తెలియలేదు. మూర్తి సిగ్గుపడి మాట్లాడలేదు.

'మీరు మళ్ళీ పారిపోకుండా ఈరాత్రంతా నేనుకాపలా వుండాలిగామోలు !' అని నవ్వింది.

* * *

మూర్తికి చిన్నతనంనుండి చిత్రలేఖనమంటే సరదా - తోటివిద్యార్థులు డ్రాయింగుక్లాసులు ఎగ్గొట్టినా, అతనుమాత్రం హాజరయ్యేవాడు. ఒకటిరెండుపరీక్షలలో బహుమతులుకూడా వచ్చాయి. కాని, దానికతను ప్రాధాన్యమివ్వలేదు. ఎప్పుడైనా తోచినబొమ్మలు గీయటం - రెండు మూడు నెలలు పోయాక సరిదిద్ది రంగులు వేయటం -అంతే- కాని ఆనాటి రాత్రి జరిగిన చిత్రసంభవాలు అతని మనసులో ఒకానొక గదిలో వెలుగునింపాయి. రాధకూడా అతనికి సాయపడింది. మనసుకు చీకాకు కలిగినప్పుడు - భరింపరాని దుఃఖం ఎదుర్కొన్నప్పుడు - ఆ ఆవేదనను మరోదెసకు మళ్ళించాలి. జీవితంలో ఓడిపోయినషెల్లీరాసిన మనోవేదన మహాకావ్యమైంది. ఎటుచూసినా ఆశాభంగం కారుమబ్బులా కమ్ముకున్నప్పుడు చిత్రకళలో దిగిపోయాడు వాన్‌గో - ఆలాగే మూర్తిమనసు మార్చివేయాలనుకుంది. రాధ.

పత్రికలలో చిత్రకళగురించి ప్రచురితమయ్యే వ్యాసాలు చదివాడు . రవివర్మ - బాపిరాజు - ఠాగూర్ - మిల్లెట్ -దేగాస్ - డాడెట్ - చిత్రకారుల బొమ్మలుతెప్పించి గదినిండా అలంకరించాడు. అతని దైనందినకార్యక్రమం పూర్తిగా మారిపోయింది. కాలేజీకి వెళ్ళేవరకూ ఏవోగీస్తూనే వుంటాడు. రాధ అతనిలో పరివర్తన తీసుకువచ్చింది. ప్రతిసాయంత్రం వచ్చికూర్చునేది. అలా అయిదునెలలు గడచిపోయాయి. ప్రముఖపత్రికల్లో తనచిత్రాలు ప్రకటించాడు.

ఓనాడు రాత్రి పదకొండు .

రాధ ఆలోచిస్తూకూర్చుంది. మూర్తిజీవితంలో తను అడుగుపెట్టి ఆరునెలలైంది. ఇంత కాలంగా ఆకృతిపొందుతూ వచ్చినభయం నిండుగానిలబడి ఆమెను ఆవరించింది. మంచుగడ్డ నీటి రూపాంతరమైనా, దానికో ప్రత్యేకతవుంది. నీటిలో ఎంతకాలం దాన్ని దాచివుంచగలం? స్నేహితానికి, ప్రేమకు మధ్య పల్చటితెరమాత్రమే అడ్డం - అది

చిరిగిపోకుండా అహర్నిశం కాపలాకాసినా ప్రయోజనంవుండదు - ఓనిశిరాత్రి దానంతటదే మంచుతెరలా విడిపోతుంది. తను ఈ వాతావరణానికి ఉద్దేశింపబడింది కాదు. మూర్తి రవణకురాసిన ఉత్తరం మరోసారి నెమరువేసుకుంది. నాన్న నిద్రపోతున్నారు. అగాధంవైపు నడిచిపోతున్న ఓవ్యక్తిని మధ్యలో ఆపివేసి మరోత్రోవచూపించి 'అదుగో పూలతోట! సృష్టిలోవున్న పూలన్నీ అక్కడ కనిపిస్తాయి. సౌందర్యం వెయ్యిపాయలుగాచీలి వాటిలో దాగివుంటుంది. అజంతా - హంపీ - పురాతన గ్రీకుసామ్రాజ్యం - మొహంజోదారో- హరప్పాల నాగరికత - అన్నీ అక్కడేవున్నాయి. అదంతా చూస్తూ ఆనందించు - అదే నీగమ్యస్థానం !' అంది.-

'నేను చూసి తిరిగివచ్చేదాకా నువ్విక్కడే వుంటావా?... లేక నీకోసం వెతుక్కుంటూ అగాధంవైపుకు వెళ్లాలా?' అనడిగా డతను.

అర్థంకానట్టు కనుబొమలెగరేసింది.

'అంటే - నీసౌందర్యం ముందు అవన్నీ కృశించిపోతే?...'

ఆమెకు ప్రశ్నఅర్థమైంది - ఎలాగైనా అతను జీవిస్తేచాలు - సరేనని నిరీక్షిస్తూ కూర్చుంది. అతను తిరిగి వచ్చాడు.

'ఉన్నావా? ... వెళ్ళిపోయావేమో ననుకున్నాను. అదంతా జీవంలేని రాతిసౌందర్యం - మాట్లాడలేని మూగప్రకృతి. పువ్వులు అందంగానేవున్నాయి. కాని నవ్వవు - తియ్యగా కబుర్లుచెప్పవు- మనసులో కోర్కెలు పుట్టించవు - నాకవేమీ వద్దు - నువ్వే కావాలి.' అన్నాడు. ఆమెగుండెలో రాయిపడింది. తను ప్రయోగించినబాణం తిరిగి తనకేతగిలింది.

ఎవరో తలుపుతట్టారు. ఆలోచనలు కరగిపోయాయి. తలుపు తీసేసరికి మూర్తివచ్చాడు.

'ఎవరు?...మీరా!' రాధ ఏదోఅనబోయి ఆగిపోయింది. నాన్న ఇంకానిద్రపోతూనే వున్నారు.

'ఈరాత్రిపూట శ్రమకలిగిస్తున్నందుకు క్షమించు. నాస్నేహితుడొకడు ఇక్కడే వుంటున్నాడు. ఇంతదూరం వచ్చాక నిన్నుచూడకుండా వెళ్ళగలనా?' రాధ ఫ్లాస్కుకోసం లోపలికి వెళ్ళింది. మూర్తి టేబిలుమీదున్న పుస్తకంతీశాడు. ఏదోవుత్తరం జారికిందపడింది.

'హృదయరాణికి-

ఈమధ్య నువ్వు ఉత్తరాలు రాయటం లేదు. నాన్న నీకువంట్లో బాగాలేదని రాశారు. నీక్కోపం ఎందుకు వచ్చిందో అర్థంకావటంలేదు. మధ్యమధ్య పరధ్యానంగా వుంటున్నావట. ఇదంతా నిజంకాదని తెలుసు. పుస్తకంతెరిస్తే నీరూపం ప్రత్యక్షం. చదువెలాసాగుతుంది?...పోనీ నువ్విక్కడకు వచ్చేయకూడదూ...' ఇంకా ఏవో వర్ణనలు.

'మరి నాలుగునెలల్లో ట్రెయినింగు పూర్తవుతుంది? వస్తున్నా.' అంటూ ముగింపు.

'ఉత్తరం చదవటంపూర్తయిందా?' అనడిగింది కాఫీకప్పు టేబిలుమీద వుంచుతూ

రాధ. మూర్తి సిగ్గుపడ్డాడు.

'మీరులెక్చరరు - పాఠంతోబాటు నీతినియమాలు బోధించటం మీ విధి... మరొకరి వుత్తరాలు చదవచ్చా?'

'సారీరాధా!... మానవసహజమైన కుతూహలం - అంతే...అదలావుంచి ఈవ్యక్తి ఎవరు?' రాధ కిటికిదగ్గరకు వెళ్ళి వెనక్కితిరిగి అతనికేసి పరీక్షగా చూసింది.

కొండమీదనుండి కిందకురికి కాళ్ళువిరగ్గొట్టుకున్న ఆవేదన.

'వరసకుబావ. ఒకప్పుడు ఇక్కడే వుండి చదువుకునేవాడు. స్కాలర్‌షిప్పుతో చదువుకోటానికి ఇంగ్లండు వెళ్ళాడు.'

'అతను తిరిగిరావటం, శుభలేఖలు అచ్చువేయించటం ఒక్కసారే జరుగుతాయను కుంటాను.'

రాధ తిరిగి టేబిలుదగ్గరకు వచ్చింది.

'అతనంటే నాకిష్టం వుండాలిగా!...' అంది.

'రాధా!...ఒక్కమాటగుడుతాను. నిజంచెప్తావా?

'ఒకవేళ నేను అబద్ధం చెప్పినా, అది నిజం కాదని మీరెలా నమ్మగలరు? అబద్ధం నిజం అక్కచెల్లెళ్లు.'

'నీపరిహాసానికేంగాని...నువ్వు...నువ్వు...'

రాధగుండె దడదడలాడింది.

'చెప్పండి...'అంది.

'ఎప్పుడైనా, ఎవర్నైనా ప్రేమించావా?'

రాధ కొంతసేపు పూరుకుని, నిజంచెప్పాలని నోరుతెరిచేలోగా నాన్న దగ్గుతూ దిగివచ్చారు.

'ఎవరమ్మాయ్ అది!...ఓహో!...మీరా!...'

రాధకు ముళ్ళమీదున్నట్టుంది. నాన్న ఎలా అర్థం చేసుకుంటారో ఏమో! పది నిమిషాలు ఏవో మాట్లాడి మూర్తి వెళ్ళిపోయాడు.

ఆమర్నాడుదయం రాధ తనవుద్యోగానికి రాజీనామా యిచ్చింది.

సాయంత్రం రాధవచ్చేసరికి మూర్తి ఇంట్లోలేడు. పుస్తకాలన్నీ చిందరవందరగా పడివున్నాయి. గోడమీది ఫొటోలు భూమికి సమాంతరంగా లేవు.

రాధకు తను మొదటిసారిగా ఆఇంట్లో అడుగుపెట్టినరోజు జ్ఞప్తికొచ్చింది.

'మూర్తిగారు ఇంట్లోలేరా? 'అనడిగింది.

'పొద్దున్ననగా వెళారు. ఇంతవరకూ రాలేదండి.' అన్నాడు ముసిలాడు.

మల్లెపూలపరిమళం ముక్కుపుటాల్ని దొలిచివేసింది.

'ఈగదంతా మళ్ళీ ఇలా తయారైందే'?

ముసిలాడు తన పనితనానికి మచ్చవస్తుందనిగామోలు సిగ్గుపడ్డాడు.

'అదేమోనండి - రోజు ఆయనే సద్దుకునేవారు. ఎక్కడసామాను అక్కడుండేది. ఇయాల మర్చిపోయారు. ఇదంతా సూత్తుంటే ఆయన ఎనకటిమనిసై పోతున్నారని బయంగా వుంది.- యిచిత్రమైన మేట్టరుగోరు - , ఆవైచిత్ర్యం తనకు తెలుసుకాని, అతనికేం తెలుసు? ఫ్లవర్‌వేజ్‌లో వాడిపోయిన పువ్వులు తీసేసి కొత్తపువ్వులుంచింది. పుస్తకాలన్నీసర్ది, ఎక్కడి వస్తువక్కడుంచింది, టేబిలుదగ్గర నేలమీదపడున్న సిగరెట్టుపీకలు లెక్కపెట్టింది.

'ఇవన్నీ ఎక్కడివి'?

' ఎక్కడివేంటండి !.... మేట్టరుగారు కాల్చిపారేసినవి. ఈమూడురోజులుగా ఆయన అదేపనిగా కాలుత్తున్నారండి .. అదేంమాయో - ఆమధ్య పూర్తిగామానేశారు.'

పేపరు వెయిట్‌కింద రవణకురాసిన ఉత్తరం కనిపించింది.

'ఈఉత్తరం చదువుకుని, నువ్వుచాలా ఆశ్చర్యపోతావు, ప్రేమను నేనెన్నడూ నమ్మలేదు. నాక్కావలసిందేమిటో తెలుసుకోలేకపోయాను. ఈఅయిదు నెలలు అన్వేషణసాగించి నిజం తెలుసుకున్నా. నేను రాధఅనే అమ్మాయిని ప్రేమించాను- ఆమెకూడా - అందచందాలు వర్ణించమంటావా ?... నేను కవినికాను - శుభలేఖ కోసం ఎదురు చూస్తూండు - నెలరోజులు సెలవుమీద వచ్చేయి. '

రాధ పళ్ళుపటపట కొరికింది. తను పొరబడింది. అనురాగం - స్వేచ్ఛ - ఆనందం ఐశ్వర్యం - ఇవన్నీ మానవులకు కట్టుబడి వారి యిష్టాయిష్టాల కనుగుణంగా నడచుకోవు. రాధ తిరిగి వెళ్ళిపోదామనుకుంటుంటే మూర్తివచ్చాడు.

'నాకోసంవచ్చి, చూడకుండానే తిరుగుముఖం పడుతున్నావ్!... గదంతా సర్దినందుకు కృతజ్ఞత.'

రాధ విధిలేక కూర్చుంది. సంభాషణ ఎవరికీ రుచించలేదు. ఆఇద్దరిలో ఎవరిమనసూ స్వచ్ఛంగా లేదు- అగ్నిపర్వతాలు బద్దలవటానికి సిద్ధంగావున్నాయి.

'లోపలకురండి - ప్రదర్శనకు గీసినబొమ్మ చూపిస్తాను. నిన్నరాత్రే పూర్తిచేశాను.' రాధ అతన్ని వెంబడించింది.

పెద్దకాన్వాసు, చిత్రంచూసి రాధ కొయ్యబారిపోయింది. వరుసగా కొండల ఎత్తు పల్లాలు - పక్కనే ప్రశాంతంగా పారుతూన్ననది. నక్షత్రాలు మిణుకుమిణుకు మంటున్నాయి. చందమామ మబ్బుల చాటునుండి 'రానా !...వద్దా! అంటున్నాడు. నీటిఒడ్డున వున్న రంగురంగుల పువ్వుల్ని కోసుకుందామన్న చాపల్యం చెయ్యిచాపమంది. ఆ నదీ తీరంలో ఓమూలకూర్చుని ఈప్రకృతిని తిలకిస్తున్న ఆఅమ్మాయి?

అవును అదితనే! ముమ్మూర్తులా అది తనప్రతిబింబం! ఆనాడు మొదటిసారిగా మూర్తిని చూడ్డానికి వచ్చినప్పుడు చేసుకున్న అలంకరణ - శరీరంలోరక్తం త్వరత్వరగా పరుగులెత్తి తతిమ్మాభాగాలకు ఈవార్తనందించింది.

'ఇక్కడ నేనెలా వొచ్చాను? 'అనడిగింది.

'నీకంటే అందమైనఅమ్మాయి నాకంట పడలేదుకనక-' అని నవ్వాడు, రాధ మౌనంగా వుంది.

'నీకిష్టంలేకపోతే, దీన్ని చింపివేస్తాను'.

'వద్దు... ఆపనిమాత్రం చేయకండి. ఊరికే అడిగానుకాని, ఇలాంటిచిత్రం నేనింతవరకూ చూడనేలేదు, ఇందులో వాస్తవికతవుంది. నీరు జలజలమని పారుతున్నచప్పుడు వినిపిస్తోంది. నక్షత్రాలు మిణుకు-మిణుకుమంటున్న భ్రమ! తప్పకుండా పంపండి, ఫస్టు ప్రైజ్ మీదే!' మూర్తి నిర్లక్ష్యంగా నవ్వాడు.

'నాకు బహుమతిఅక్కర్లేదు రాధా! నువ్వు బాగుందంటేచాలు. అందుకోసమే రాత్రి - పగలు కష్టపడ్డాను... నాక్కావలసింది ప్రేమించేహృదయం.'

'అదెక్కడ దొరుకుతుందో చెప్పండి. వెదకి తీసుకువస్తాను.. లేకపోతే ఇద్దరం కలిసి వెతుకుదాం.'

'నిజంగా చెప్పమంటావా?'

'ఊ !'.

'ఎందుకులే! ...సమయంరాగానే చెప్తాను... అన్నట్టు అడగటం మర్చిపోయాను. నువ్వు రెండుమూడురోజులుగా కాలేజీకి రావటంలేదు. ఎవరో నువ్వు రిజైన్ చేశావన్నారు. నేను నమ్మలేదనుకో!... నువ్వలా ఎన్నడూ చేయవని నాకు బాగాతెలుసు. అందులోనూ నన్నడక్కుండానా... ఎందుకో, నువ్వు కనపడకపోతే నామనసు సరిగ్గావుండదు. అది హృదయదౌర్బల్యం కాదనిమాత్రం చెప్పగలను

'బాగుంది.. చక్కటివుద్యోగం ఎవరైనా వదులుకుంటారటండీ?' అని అబద్ధంఆడేసింది.

రాధ ఇంటికివెళ్ళాక ఉద్వేగాన్ని అణచుకుని మూర్తికి పెద్దవుత్తరం రాసింది. మళ్లీ చదువుకుంటే ఆమెకేభయం వేసింది. నిజాన్ని అంతసులువుగా అందివ్వకూడదు. ఉత్తరం చించివేసి మరోకాగితంమీద ఇలారాసింది.

'నేను రేపుసాయంత్రం లక్నోవెడుతున్నా. అక్కడ మాఅక్కయ్య డాక్టరుగా వుంటోంది. ఉద్యోగానికి రాజీనామాఇచ్చినమాట వాస్తవం. ఈస్వల్ప విషయానికి అబద్ధంఆడినందుకు క్షమించండి. మీరు నాకు చాలా ఋణపడి వున్నానన్నారు... ఎందుకో అర్థంకాదు. నేను, మీకు చేసిన వుపకారం ఏమిటి?.. ఆచిత్రాన్ని వెంటనే పంపించండి. తీరికదొరికితే జవాబు రాయండి.'

ఆవుత్తరం చదువుకుని అతనెంత బాధపడతాడో ఆమెకు తెలుసు. ఈనాలుగు

ముక్కలు నేరుగా అనేధైర్యంలేదు. బలవంతంగా కళ్ళుమూసుకుని నిద్రపోటానికి ప్రయత్నించింది. ఎక్కడో ఆకాశంవురిమింది. చినుకులుపడసాగాయి. అకాలవర్షం.

* * *

చరిత్రలో లక్నోనగరానికి ఎంతోప్రాముఖ్యంవుంది. కట్టడాలన్నీ పురాతన కాలంతో పెనవేసుకున్నాయి. ఎలాంటి అలజడిలేకుండా ప్రశాంతంగా జీవించేప్రజలు - రాధ అక్కయ్యతో కలిసి వూరుచూడ్డానికి వెళ్ళినా ‘ బడాఇమాంబాడా’లో దారితప్పింది. ఇద్దరూ వేరయ్యారు.

అదో పెద్దభవనం. లోపల బోలెడు వంకరదారులు ఏ తోవంటవెడితే ఎక్కడకు చేరుకుంటామో ఎవరూ చెప్పలేరు. అలా తిరుగుతూ , అక్కయ్యకనపడక అక్కడే వుండిపోవలసి వస్తుందేమోనని రాధ భయపడింది. ఒకచోట హఠాత్తుగా మూర్తిఎదురయ్యాడు.

‘ అరె !.... మీరా?’

అవును రాధా ! ... నమ్మలేకుండా వున్నావు కదూ!... ఉత్తరంముక్క రాసిపారేసి తుర్రుమంటే నాకు దారితెలియదనుకున్నావా? లక్నోచూడాలన్న కోరిక నాకూవుంది. పురాతన నగరం.’

‘పురప్రజలతరపున మీకుస్వాగతం ! ... కొంపతీసి మీరు కూడా రాజీనామా గీసిపారేసి రాలేదు కదా!.

‘నేను లేదన్నా , నిజంచెప్తున్నానని ఎలా అనుకోగలవు? ... కనుక నువ్వే కనుక్కోటం మంచింది.’

రాధ మౌనంగావుండిపోయింది అబద్ధంఆడి మోసగించినందుకు, రాళ్లలాంటి నాలుగుమాటలు విసిరినా బాగుండేది!... తెగతెంపులయ్యేవి... అలా ఎన్నిసార్లు తిరిగినా బయటకు వచ్చేదారికనపడలేదు. మూర్తినవ్వాడు.

‘మనజీవితంకూడా ఇలాంటిదే! ఎన్నిసార్లు తిరిగినా ముక్తిమార్గం కనిపించదు. దేనికోసమో వెతుకుతూ వుండటం - అలసి నిద్రపోవటం - మళ్ళీలేచి అన్వేషణ ప్రారంభించటం - ముసలితనం వచ్చాక తిరిగే ఓపికలేక ఓమూలకూలబడి ‘ఓ భగవంతుడా! నాకు తోవచూపు,’ అంటం - అంతేకదూ?’

రాధ ఏదో అందామనుకుంటుంటే కమలకలుసుకుంది.

‘దోబూచులాట బాగుందిస్మా!’ అంటూ మూర్తికేసి ప్రశ్నార్థకంగా చూసింది.

‘ఈయనే మూర్తిగారు! గొప్ప చిత్రకారులని నీతో చెప్పేదాన్నికదూ! రెండునెలలు ఓపికపట్టు- ఈయన భూమ్మీదవుండరు.’

‘అంటే?’ అంది కమల భయంతో,

రాధ పొరపాటుగ్రహించి ఛటుక్కున నాలిక్కరచుకుంది.

'అంటే అందరూ ఆకాశానికెత్తేస్తారు - కీర్తిశ్రీ వరిస్తుంది. మరి భూమితో ఏంపని?... అవునా!... ఇది మాఅక్కయ్య - కుమారి కమల! డాక్టరుకమలని కూడా పిలవ్వొచ్చు. మాఇద్దరికీ వయసులో రేండేళ్లతేడా! ' కమల నమస్కరించింది.

మూర్తి ఆమెను రాధతో పోల్చిచూశాడు. రాధవెన్నెలైతే కమల వుదయసూర్యుడు. రాధకళ్ళల్లో మనకిష్టమైనభావాలు చూడొచ్చు. కమలకళ్ళను, కళ్ళజోడు కప్పివేసి నిజాన్నిదాచేసింది. ఇద్దరి నవ్వుల్లోనూ ఎంతోవిభేదం.

' మీరు లక్నో అంతా చూశారా? ..వస్తున్నట్టు ముందుగా తెలియజేస్తే ఎంతో బాగుండేది!...' అంది కమల.

'ఇప్పుడైనా ఏంమునిగిపోయింది? మీతోవస్తాను. పదండి.' ముగ్గురూ బయలుదేరారు.

అక్కడికి పదినిమిషాలదూరంలో 'ఛోటా ఇమాంబాడా' వుంది. అదొక మసీదులాంటిది. దానికి దగ్గరిలో 'బారాదరి' అనే పురాతనపుకట్టడం వుంది. అక్కడ మొగలాయీచక్రవర్తుల చిత్రపటాలన్నీ వున్నాయి. మూర్తి వాటినిపరీక్షిస్తూ చాలాసేపు అక్కడే వుండిపోయాడు. మరికొంతదూరం వెడితే పెద్దగడియారం - దానివ్యాసం అరడుగుల దూరంనుండి చూడవలసిందేకాని ఎవరూ దగ్గరకు వెళ్ళకూడదు. ఒకప్పుడు అది గంటలుకొడితే లక్నోఅంతటా వినిపించేది. కాలక్రమేణ దానిశక్తి సన్నగిలిందోయేమో మరి. ఇపుడు రాత్రిపూట మాత్రమే ఆశబ్దం వినిపిస్తుంది. మ్యూజియం, అజాయబ్ఘర్ అన్నీచూశారు.

'ఇంక ఒక్క బెలీగారద్ మాత్రమే మిగిలింది.' అంది కమల .

'పదండి ... ' అన్నాడు. మూర్తి.

'అక్కడకు నేనురాలేను. నాకు భయంగావుంటుంది.' అంది కమల.

ఇద్దరూ ఆమెకేసి ఆశ్చర్యంగా చూశారు. తిన్నగా గోమతీతీరం చేరుకున్నారు. నీరు ప్రశాంతంగా పారుతోంది. యుద్ధానికి తయారుగా నిలబడ్డ సైనికుల్లా ఇరువైపులా బారులుతీర్చిన ఇళ్ళవరుసలు. మబ్బుల ప్రతిబింబాలు నీటిలోపడి చిత్రంగా కదులుతున్నాయి. ఉన్నట్టుండి కమల వాచీ చూసుకుని లేచినిల బడింది.

'సారి ! ... నేను ఏడుగంటలకు విజిట్‌కివెళ్ళాలి. మీరువస్తారా?'

'నువ్వెళ్ళు అక్కయా !... దీపాలువెలిగాక ఈనది ఎలా వుంటుందో చూడాలనుంది. '

కమల కొంతదూరం వెళ్లాక మళ్ళీతిరిగివచ్చింది.

'మూర్తిగార్ని తీసుకురావటం మర్చిపోకుసుమా! ఊరుకొత్త!... ఈవిజిటింగ్‌కార్డు మీ దగ్గరుంచుకోండి.

' ఏం ! ... ఒకవేళ ఆయనరానంటే, భుజంమీద ఎత్తుకునో - లేక తాళ్ళతోకట్టిపడేసి రిక్షాలోనో - తీసుకు రమ్మంటావా?' కమల నవ్వుకుంటూ వెళ్ళిపోయింది.

కొంతసేపు మౌనంగావుండి 'రాధా!....ఎందుకలా పారిపోయివచ్చావు? నన్ను పూర్తిగా

మార్చివేశావు. నేను ఆశించేది ఇంకా చాలావుంది. ఇదేమైనా న్యాయంగావుందా?' అనడిగాడు చిన్నపిల్లాడిలా మూర్తి.

'మీఅభిప్రాయం నాకర్థంకావడం లేదు. అక్కయ్యరమ్మంది వచ్చాను. హఠాత్తుగా బయలుదేరటం మూలాన స్వయంగా చెప్పేఅవకాశం దొరకలేదు.'

'అందుకని, ఇరవైనిమిషాల దూరంలోవున్న నాకు, నలభైగంటల తరువాత చేరుకునే వుత్తరం రాశావు- రాధా!.... మనం కాస్తమనసులు విప్పుకుని ఉన్నదున్నట్టు మాట్లాడుకుందాం. ఎన్నోసార్లు నీతో చెప్పాలని ప్రయత్నించి మానుకున్నాను. మనం పిక్‌నిక్‌కి వెళ్లినప్పుడు - అర్ధరాత్రి మాయింటికి వచ్చినప్పుడు - అన్నీ అవకాశాలే. కాని నువ్వేమనుకుంటావోనని అణచివుంచాను. మనిషిమనసులో భావాలు తెలుసుకోటానికి చేష్టలేఆధారమైతే మనప్రేమ నిజంకావాలి!'

రాధ మాట్లాడలేదు. ఇసుకలో పిచ్చిగీతలుగీసింది.

'రాధా!... నువ్వు మౌనంగావుంటే కుదరదు. ప్రశాంతంగావున్న నాజీవితంలో అడుగుపెట్టి ఆశపెట్టావు. చివరకు ఏమీ ఎరుగనిదానిలా మూగనోముపట్టావు.'

'ఆగండి... మీరు ప్రశాంతంగావున్నారని నేనెన్నడూ అనుకోలేదు. మీరు రవణకు రాసిన వుత్తరం జ్ఞప్తికితెచ్చుకోండి.

మూర్తి ఆశ్చర్యపోయాడు.

'ఉత్తరం?... ఏవుత్తరం?'

రాధ వివరించింది. మూర్తి విరగబడి నవ్వాడు.

'గొప్పరిసెర్చి చేశావు రాధా!... నీకు నోబెల్ బహుమానం ఇవ్వవలసిందే!... అయితే నిజం విను. అది వుత్తరంకాదు. ఓనాడు ఏంతోచక కథరాయటం మొదలుపెట్టాను. అదే నామొదటి ప్రయత్నం. ఉత్తరంతో ప్రారంభించాను. రవణ నామిత్రుడు కనక అతని పేరుపెట్టాను. నేను ఆత్మహత్య చేసుకోటమేమిటి?'

అతను మళ్ళీ నవ్వటం మొదలుపెట్టాడు.

రాధ రాతిబొమ్మైపోయింది. గోమతి ఒక్కసారిగా ఆకాశమంత ఎత్తులేచి ఆమెను ముంచివేసింది. ఇమాంబాడా దగ్గరున్న గడియారం నెత్తిమీద విరుచుకుపడింది. మొగలాయీల పురాతనపుకట్టడాలు ఒరిగిపోయాయి. సూదిమొనమీద బ్రహ్మాండమైన భవననిర్మాణం. పడమటిదిక్కున అస్తమిస్తున్నసూర్యుడిమంటలు ఆమెకళ్ళదగ్గరగా వచ్చాయి. ఇళ్ళకు తిరిగిపోతున్న పక్షులగుంపులు ఆమెవివేకాన్ని హేళనచేస్తూ, గుసగుసలాడాయి. రాధ మూర్తివంకచూసింది. అతను నవ్వటంలేదు. కళ్ళల్లోఆవేదన, ముఖంలోనిరాశ. పెదవులమీద కొండంతబరువు... దీనికంతకూ తనేకారణం!... మనసువిరిగి అతను ఆత్మహత్యచేసుకుంటే అందుకు తనే బాధ్యురాలు. తల తిరిగి పోతోంది. రాధ చేతుల్తో ముఖంకప్పుకొని వెక్కివెక్కి ఏడవనారంభించింది.

'రాధా... ఎందుకేడుస్తున్నావ్?'

'నన్నుక్షమించండి!... నేను ఎవర్నీప్రేమించలేదు. మీవుత్తరం కథని నాకుతెలియదు. మిమ్మల్ని ఫూండ్ చేశాను...మీలో ఆశకల్పించి జీవించేట్టు చేద్దామని ప్రయత్నించాను. నా ఆలోచనలు అసందర్భం. అభిప్రాయాలు తప్పు.'

ఆమె ఎంతఏడ్చినా బాధకరగదు. మూర్తి దేనికీ జవాబుచెప్పలేదు. లేచి నిలబడ్డాడు.

'వెళ్ళిపోతున్నారా?....' అంది.

'అవునురాధా!...ఇద్దరం పొరపాటుపడ్డాం. ఆనాడే మీబావగురించి పూర్తిగా అడిగి తెలుసుకుందామనుకున్నాను. నువ్వు మధ్యలో తుంచివేశావ్. నువ్వు ఏడవకూడదు, తెలిసిందా? ఎప్పటికిమల్లెకొంటెగానవ్వుతూ, అందర్నీ ఏడిపిస్తూ వుండాలి. ఈమాటల్లో పరిహాసంలేదు. నిజంగా చెప్తున్నాను.'

'మాఇంటికి రండి. అక్కయ్య రమ్మంది' అని గొణిగింది.

ఆమాటలు విన్నాడోలేదో - బరువుగా అడుగులువేస్తూ కదలిపోయాడు. సన్నగా, పొడుగ్గావున్న మూర్తి తలవంచుకుని మసకచీకట్లో, ఇసకలో, బాధగా నడచిపోతూంటే రాధగుండెలు పగిలిపోయాయి. పరుగెత్తుకువెళ్ళి వెనక్కి పిలుద్దామనుకుంది.... కాని అతను తిరిగిరాడు.

ఇంటికొచ్చేసరికి ఎనిమిదిదాటింది. కమల ఆమెకోసం ఎదురుచూస్తూ కూర్చుంది. 'మూర్తిగారు రాలేదా?'

ఏళ్ళతరబడి కలిసివున్నా కొందరు ఒకర్నొకరు అర్థంచేసుకోలేరు. మూర్తి కమలకు ఇంతలో దగ్గరయ్యాడా?... రాధ పిచ్చిగానవ్వింది.

'ఏమిటానవ్వు?...నా ప్రశ్నకు జవాబుచెప్పు'

'రాలేదు....'

'ఎందుకని?...'

'ఏమో! ఆయన్నే అడుగు. మధ్య నన్నుచంపకు.' అనేసి మంచంమీద పోయిపడుకుంది. ఎంత ఆపుకుందామనుకున్నా కన్నీరుఆగదు. ఆ రాత్రిఒంటిగంట.

రాధ నిద్రపట్టక అటూయిటూ దొర్లుతోంది. మూర్తి ఆమహానగరంలో ఎక్కడో ఏడుస్తూవుంటాడు. బహుశ ఈపాటికి గోమతిగర్భాన్ని చేరుకునుంటాడు. పోలీసులు శవపరీక్ష చేస్తారు.

'అయ్యో పాపం! ఎంతఅందంగా వున్నాడు! ఒడ్డుమీదపడున్న ఈపుస్తకం అతనిదే గామోలు! దానిమీద 'మూర్తి-ఎం.ఎ.లెక్చరర్' అని రాసుంది. ఎందుకు ప్రాణాలుతీసుకున్నాడో ఏమో!... డబ్బులేక మాత్రం కాదు. వేళ్ళకున్న వుంగరాలు - రోలెక్స్‌గోల్డువాచీ - జేబులోనోట్లకట్టలు...'

'కాలుజారిపడ్డాడేమో!... లేక ఈతకోసం వెళ్ళి సుడిగుండంలో చిక్కుకున్నాడేమో!'

'ఎవరో అమ్మాయి ప్రేమించినట్టు నటించి మోసగించివుంటుంది.'

ఈ చివరికారణం అందరికీ నచ్చింది. ఈవార్త వూరంతాపాకింది. మర్నాడు పత్రికలో రకరకాల శీర్షికలు. 'ప్రేమించి మోసగించిన పడతి' - 'అనురాగం ఆత్మహత్యకు' - 'ఆడదానిఆటలు' - 'ఎవరా అమ్మాయి?... జైలులో పెట్టండి.' అంటారు అందరూ.

రాధ ఆలోచించటం మానేసి ఏదోపుస్తకం చదవసాగింది.

తలుపు దబదబ బాదుతున్నచప్పుడు. 'డాక్టరమ్మగారూ!' అని హిందీలో ఎవరోపిలిచారు. కమల తలుపుతీసింది. పదిమంది ఎవర్నోమోసుకొచ్చి బల్లమీద పడుకోబెట్టారు.

'బెలీగారద్‌దగ్గర ఈమనిషి సొమ్మసిలి పడివున్నాడు. అర్ధరాత్రిపూట దోవంట ఎవరూ వెళ్ళరు. నలుగుర్నీ పోగుచేసుకుని, ఆస్పత్రికి తీసుకువెడదామనుకున్నాము. జేబులో ఈవిజిటింగుకార్డు కనిపించింది. మీతాలూకు మనిషని తీసుకువచ్చాం.' అన్నాడు ఆగుంపులో ఒకతను.

'థాంక్స్!... ఆయన మాకు తెలిసినవాడే!' అంది కమల.

అందరూ వెళ్ళిపోయాక రాధ నెమ్మదిగా గదిలోకి వచ్చిచూసింది.

ఆమె అనుమానం సరైందే!... అతను మూర్తి!... పదినిమిషాల్లో అతనికి తెలివివచ్చింది.

'అక్కయ్యా!... బెలీగారద్ అంటే ఎందుకుభయం?'

'సిపాయిల తిరుగుబాటు జరిగినప్పుడు చాలామంది ఆప్రదేశంలో నరికివేయబడ్డారు. వాజిద్‌అలీషాభార్యలు భూమికింద భవంతిలో వుండేవారు. అక్కడకువెడితే, ఈనాడు కూడా రక్తపువాసన వేస్తుంది. మూర్తి జడుసుకునుంటాడు. అందుకే అక్కడికెవరూ ఒంటరిగావెళ్ళరు....ఒంటరిగావదలి రావద్దన్నాను-విన్నావుకాదు.

* * *

ఆమర్నాడుదయం కమల వచ్చిచూసేసరికి మూర్తి జ్వరంతోవణకుతున్నాడు. కళ్ళురెండూ ఎర్రగావున్నాయి. రాధ కాఫీతీసుకొచ్చింది. టెంపరేచర్ చూశాక కమల ఇంజక్షనిచ్చింది.

'మీకు నామూలంగా చాలాశ్రమ!...అసలు నేనిక్కడికెలా వచ్చాను?'

'నేను కోరుకున్నానుకనక - గెలుపునాది.' అంటూ నవ్వుతూ రగ్గు మెడదాకా కప్పింది కమల.

మూర్తికి జ్వరంహెచ్చుతూ వచ్చింది. రాధ గంటగంటకు టెంపరేచర్ చూసి, చార్టులో గుర్తుపెట్టింది. కమల లేనప్పుడు తనే మందుఇచ్చేది. ఒకవేళ అతను శాశ్వతంగా కన్నుమూస్తే అందుకు బాధ్యు లెవరు?

'మీకు మీవాళ్లెవరూ లేరా?... ఇలావుందని వైరిద్దాం.' అంది రాధ.

'లేరు...' అన్నాడు బాధగా మూలుగుతూ.

'లేకేం?...నేవున్నాను. వూరుకోండి. అక్కచెల్లెళ్లు ఒకరిముఖంఒకరు చూసుకున్నారు.

జ్వరం టైఫాయడ్‌లోకి దిగింది. రాధ క్రమంగాదూరమైంది. అనురాగం మంచిదైనా దూరంగా వుంచితేనే మంచిది. ఒక్కకంటిచూపుతో కొండలు-నదులు-ఎడారులు అన్నింటినీ రూపుమాపవచ్చు. వేళకు మందివ్వటం -పళ్ళరసంపిండి అందివ్వటం -పక్కవేయటం అన్నీ కమలే నిర్వహించింది. రాధను సాయపడమని ఆమె అడగలేదు. డిస్పెన్సరీలో రోగుల విషయంలోకూడా అశ్రద్ధగా వుండసాగింది. అంతరాంతరంలో ఏదో కొత్తభావం మొలక వేసింది.

నలభైరోజుల్లో మూర్తి లేచి అటూయిటూ తిరగసాగాడు. కమల కాలేజీ ప్రిన్సిపాలుకు ఉత్తరంరాసి రెండునెలలసెలవు మంజూరుచేయించింది. ఇంట్లోవున్నంతసేపూ అతనిదగ్గరేవుండి ఏవో కబుర్లు చెప్పేది. డ్రాయింగుపుస్తకం, పెన్సిలు అతనిముందు పడేసి బొమ్మలుగీయమనేది-కారంబోర్డు ముందుకూలేసి ఆడమనేది- వీలైనప్పుడల్లా రాధ కూడా పేకాటలో పాల్గొనవలసిందే-సినిమాకువెడితే అతనిపక్కనే తనుకూర్చోవాలి.

'కమలకూడా అతన్ని చివరికి మోసంచేస్తుంది. ప్రేమిస్తున్నానని ముందే ఎందుకుచెప్పకూడదు?' అనుకునేది రాధ.

'ఇలాంటి శుశ్రూష దొరికేపక్షంలో ప్రతివాడూ టైఫాయడ్ జ్వరాన్ని రారమ్మని ఆహ్వానిస్తాడు-'అన్నాడు మూర్తి.

'అందరికీ ఆ అదృష్టంకలగదు. అవునారాధా?' అంటూ కలుక్కుమంది కమల. కళ్ళజోడు కొంచెం కిందకు జారింది.

'మీఋణం ఎన్నడూ తీర్చుకోలేను.'

'అబ్బబ్బ... ఈఋణం సంగతి ముందుగా ఎవరుకనిపెట్టారో తెలియదుకాని - అతనికి మనం చాలాఋణపడివున్నాం... మేష్టారు! ఇందులో బలవంతం ఏమీలేదు. మొహమాటం అసలులేదు. మిమ్మల్ని ఆస్పత్రిలో చేర్పించివుందును. ఎందుకో మనసుసమ్మతించలేదు... అయినా అంత తొందరెందుకు? నెమ్మదిమీద ఋణంతీర్చుకోవచ్చు... ఇన్‌స్టాల్‌మెంట్‌బేసిస్‌అయినాసరే- నాకు అభ్యంతరం లేదు.'

'మీ కోరికను తోసిరాజనవలసివస్తోంది... ఎందుకంటే నేను రేపే వెళ్ళిపోతున్నా.'

కమల త్రుళ్ళిపడింది.

'ఎక్కడకు?...'

'ఇక్కడకు రాకపూర్వం ఎక్కడుండేవాణ్నో అక్కడకు...'

'మీఆరోగ్యం ఇంకాసరికాలేదు. అప్పుడే వెళ్ళొద్దు. నేను వెళ్ళనివ్వను.'

కమల చనువుకు రాధ ఆశ్చర్యపడలేదు.

'కట్టిపడేసినా, తెంచుకుపోతాను.' అన్నాడు మూర్తి నవ్వుతూ.

మీకు మాఎవరిమీదా అభిమానం లేదా?'

మూర్తి తెల్లబోయాడు.

'మీరు పొరబడుతున్నారు... మళ్ళీవస్తానుగా! పోనీ- మీరు రండి.'

'కాదు... అతనెన్నడూ రాడు. అనుకుంది రాధ.

* * *

మూర్తి లక్నోవదలి పదిరోజులైంది.

రాత్రి పదిగంటలైంది. రాధ కిటికీవారగా కూర్చుంది. వాల్‌లాంప్ వెలుతురు ఒకచెంపమీద మాత్రం పడుతోంది. పనిలేని సోమరిపోతుల్లా మబ్బులు తిరుగుతున్నాయి. చంద్రుడు ఎక్కడో దాక్కుంటే నక్షత్రాలు చిన్నచిన్న దీపాలు పట్టుకుని, చీకటిలో అతనికోసం వెదకుతున్నాయి. ఎవరో పాడుతున్న పిచ్చిగీతాన్ని గాలి చెవులదగ్గరకు మోసుకొచ్చింది. చెట్లు ఆనాటిజీవితంలో మధురక్షణాలను నెమరువేసుకుంటూ, మధ్యమధ్య ఆనందంగా తలలూగిస్తున్నాయి.

రాధ మరోసారి ఆబొమ్మకేసి చూసింది. చెక్కుచెదరని అదేసౌందర్యం. ప్రదర్శనలో బహుమతి పొందవలసిన ఆచిత్రం తనదగ్గరకుచేరుకుంది. ఆవుత్తరం చదువుకోవాలి- ఒకసారి కాదు. వందసార్లు-సారాంశం మాత్రం అదే.

'రాధకు--

నిన్ను నిందించటానికి ఈవుత్తరం రాస్తున్నాననుకోకు. ఆనందంలో దుఃఖాన్ని చూడటం ఎంత తెలివితక్కువో, మనసులో భావాన్నిచూడటం అలాంటి పిచ్చిపనే! నావిషయంలో నువ్వుచూపిన శ్రద్ధకు, అనురాగానికి కృతజ్ఞతచెప్పటం మర్చిపోయాను.

ఈచిత్రం నాదగ్గరుంటే, పాతసంగతులు జ్ఞప్తికొచ్చి మనసు బాధపడుతుంది. అందుకని నీకే పంపుతున్నా. అది నీ ప్రోత్సాహంవలన గీసినది. దాన్ని పోటీకి పంపమన్నావు- నాకు బహుమతిమీద కోరికలేదని ఇదివరకు నీతోచెప్పాను- ఇప్పుడూ అంతే-సుషుప్తిలో వున్ననన్ను మేలుకొలిపావు. నువ్వు విదలించి వేశావు- అది నీతప్పుకాదనుకో- కనుక మళ్ళీ నిద్రపోతాను. ఈబొమ్మను మాత్రం చింపివేయకు. పెట్టెఅడుగున పడవేసివుంచు- ఏనాడైనా తీసి ఓమారు చూడవచ్చు.

ఏం...? ఈమాటు నేను తప్పకుండా ఆత్మహత్య చేసుకుంటానని అనుమానంగా వుందా?'

రాధ తనివితీర ఏడ్చింది. మూర్తి ఇప్పుడెలా వుంటాడు?......రాత్రి ఏ ఒంటిగంటకో ఇంటికి వస్తాడు. అతనింకా రాలేదని ముసిలాడు విసుక్కుంటూ, గొణుక్కుంటూ, అరుగుమీద కునికిపాట్లు పడుతుంటాడు. 'ఎందుకింత' ఆలస్యంగా వచ్చారు? మీఆరోగ్యం చెడిపోదూ? అనెవరూ అడగరు- తనైతే అడిగేది. గదంతా అడ్డదిడ్డంగా పడివున్న సామానుతో చికాకుగా ఉంటుంది. మర్చిపోదామన్నా సాధ్యంకాని సంఘటనలు- రవణకు రాసినవుత్తరం చదివినప్పుడు కలిగినఆవేదన - కొండమీద అతనికోసం వెదకటం - ఏకాంతంలో ఒకర్నొకరు అర్థం చేసుకోవటానికిచేసిన ప్రయత్నాలు - ఏదో చెప్పాలనుకుని

మూగగా వుండిపోయిన క్షణాలు - గోమతీతీరంలో ప్రేమను తిరస్కరించినప్పుడు బాధతో నడిచిపోతున్న అతని విగ్రహం-అన్నిటికంటె ఎక్కువగా చివరిసారిగా అతను పంపిన కానుక - ఇవన్నీ సూదిపోట్లు . . .

"ఇంతకూ అతనిజీవితంలో ఎందుకు అడుగుపెట్టావ్?... అతన్ని ఒక్కసారైనా నువ్వు ప్రేమించలేదా?" అనెవరైనా అడిగితే--

"లేదు... అతను ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడని అపోహపడ్డాను. అంటే అతనిలో ఏదోలోపం వుందన్నమాట. అతన్ని ప్రేమిస్తున్నట్టు నటించి జీవితం తియ్యటి మిఠాయిలాంటిదన్న అభిప్రాయం కలగజేయాలనుకున్నాను. జీవించాలన్నకోర్కె కలుగగానే మనసును మరోదిశగా మళ్ళించవచ్చనుకున్నాను- చిత్రలేఖనంమీదో, లేక మరో సౌందర్యంమీదో... అక్కడే పొరబడ్డాను. అతను నన్నే ప్రేమిస్తాడనుకోను. తోవ చూపుదామనుకున్నానుకాని, గమ్యస్థానం చేరేవరకూ కలిసి ప్రయాణంచేద్దామని ఎన్నడూ అనుకోలేదు. చివరకు నావూహ సరైందికాదని తెలుసుకున్నా.... మనస్తత్వాలమీద ప్రయోగం ఫలించలేదు.... " అంటుంది రాధ.

అడుగుల చప్పుడువిని వులిక్కిపడింది రాధ. కమల మెడికల్‌ఛెస్ట్ టేబిలు మీదుంచింది.

'రాధా!.... ఏడుస్తున్నావా?'

'లేదక్కయ్యా!.... ఎక్కువసేపు మేలుకునుండటంవలన వేడిచేసి...' అని నసిగింది.

'డాక్టరుదగ్గర అబద్ధం చెప్పటానికి ఎంతో నేర్పరితనంవుండాలి. తెలుసా?... ఆ వుత్తరమేవిటి?'

రాధ వుత్తరం దాచటం మర్చిపోయింది. ఉత్తరం లాక్కునిచదివింది.

'అతను నిన్ను ప్రేమించాడా?...' అనడిగింది ఆశ్చర్యపోతూ. రాధ సమాధానం చెప్పలేదు.

'ముందుగా తెలిస్తే నేను దూరంగా వుందును... ఇద్దరం ఓడిపోయాం' అనుకుంది కమల.

కమల లోపలికిపోగానే రాధ నిట్టూర్చింది. తనకుతెలుసు. మూర్తి తప్పకుండా ఆత్మహత్య చేసుకుంటాడు. ఆవార్తకోసం పత్రికలో ఎదురుచూడవచ్చు.

ఏమనుకుందో, ఏమో-గబగబ లేచివెళ్ళి ఆచిత్రాన్ని వెయ్యిముక్కలుగా చింపి కిటికీలోంచి జారవిడిచింది. ఆముక్కలు ఏకంకావటానికి ప్రయత్నిస్తూ, మూర్తిని వెతుక్కుంటూ, గాలిలో కదలిపోయాయి.

సెప్టెంబర్ 1960 (భారతి)